

2021

Małopolskie
Centrum
Profilaktyki

MCP

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Gmina Osiek

listopad 2021

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
DANE DEMOGRAFICZNE.....	5
METRYKA GMINY.....	7
DZIAŁALNOŚĆ OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ.....	7
PRZESTĘPCZOŚĆ	8
PROCEDURA NIEBIESKIEJ KARTY	11
RYNEK ALKOHOLOWY.....	11
DZIAŁALNOŚĆ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH.....	12
ZASOBY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	12
ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE DLA MŁODZIEŻY.....	12
SZKOLENIA DLA PRACOWNIKÓW	13
LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	14
GRUPA BADANA.....	14
CEL BADANIA.....	15
PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW	16
SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE.....	17
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA	22
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE ORAZ LEKI	23
PRZEMOC W RODZINIE	26
PRZEKONANIA DOTYCZĄCE WYCHOWANIA DZIECI	26
ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE.....	28
HAZARD.....	31
CYBERPRZEMOC I UZALEŻNIENIE OD INTERNETU.....	33
OPINIE I POSTAWY MIESZKAŃCÓW GMINY OSIEK W ZWIĄZKU Z PANDEMIĄ COVID -19.....	34
BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH	37
GRUPA BADANA.....	37
CEL BADANIA.....	37
WYNIKI BADAŃ.....	38
PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU MŁODZIEŻY SZKOLNEJ.....	46

METODOLOGIA	46
CEL BADANIA.....	46
CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ	47
WYNIKI	49
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL	49
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY	52
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE	54
POSTAWY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH	55
PRZEMOC W SZKOLE.....	56
UZALEŻNIENIE OD INTERNETU I CYBERPRZEMOC	57
HAZARD.....	61
TELEWIZJA.....	63
CZAS WOLNY	65
PROBLEMY I ODCZUCIA ZWIĄZANE Z EDUKACJĄ ZDALNĄ W CZASIE PANDEMII COVID-19	68
PODSUMOWANIE.....	74
ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE	
OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ:.....	78
CZYNNIKI CHRONIĄCE	79

WSTĘP

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w drugiej połowie 2021 roku. Obejmuje on podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnieniem od hazardu, przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym, cyberprzemocą, a także postawami społecznymi wobec powyższych zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w gminie Osiek wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

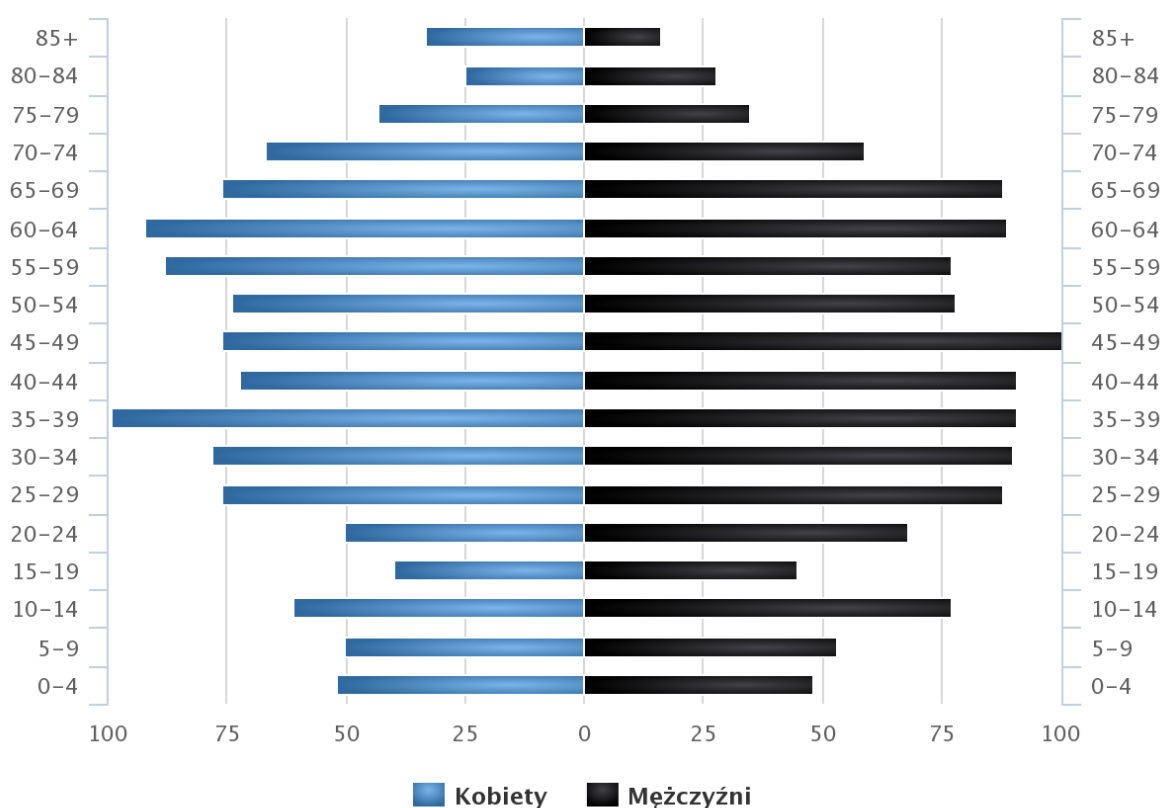
- a) dorośli mieszkańcy;
- b) młodzież szkolna;
- c) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

DANE DEMOGRAFICZNE¹

Gmina Osiek liczy 2 373 mieszkańców, z czego 48,5% stanowią kobiety, a 51,5% mężczyźni. W latach 2002-2020 liczba mieszkańców zmalała o 4,7%. Średni wiek mieszkańców wynosi 43,0 lat i jest nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców województwa pomorskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców gminy Osiek, 2020

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

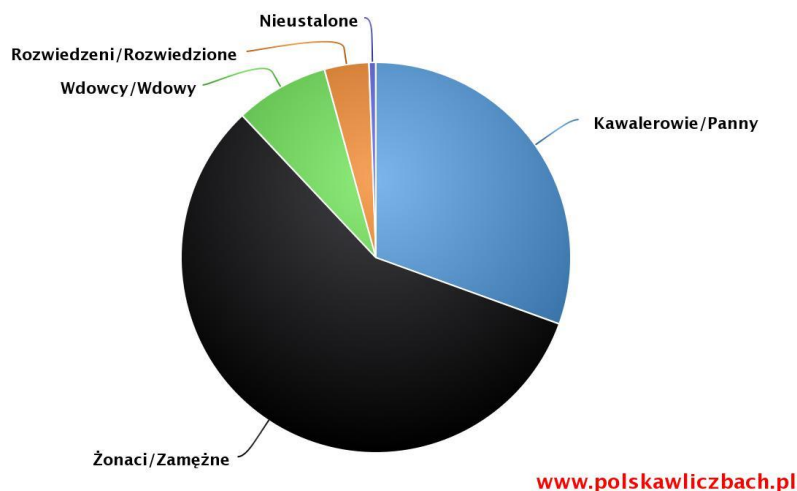
Mieszkańcy gminy Osiek zawarli w 2019 roku 19 małżeństw, co odpowiada 8,0 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa pomorskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,3 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 30,5% mieszkańców gminy Osiek jest

¹ Za: www.polskawliczbach.pl

stanu wolnego, 57,3% żyje w małżeństwie, 3,7% mieszkańców jest po rozwodzie, a 7,7% to wdowy/wdowcy.

Stan cywilny (Ludność w wieku 15+ lat) – Gmina Osiek

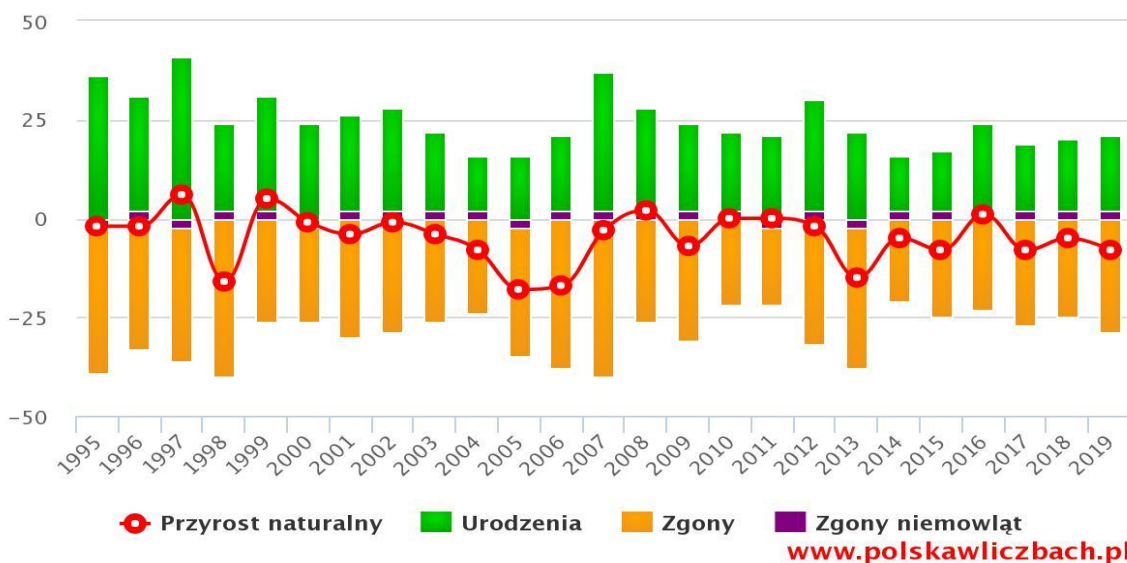
(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)

Gmina Osiek ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -8. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -3,36 na 1000 mieszkańców gminy Osiek. W 2019 roku urodziło się 21 dzieci, w tym 61,9% dziewczynek i 38,1% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 454 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,01 i jest większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Przyrost naturalny w latach 1995–2019 w gminie Osiek

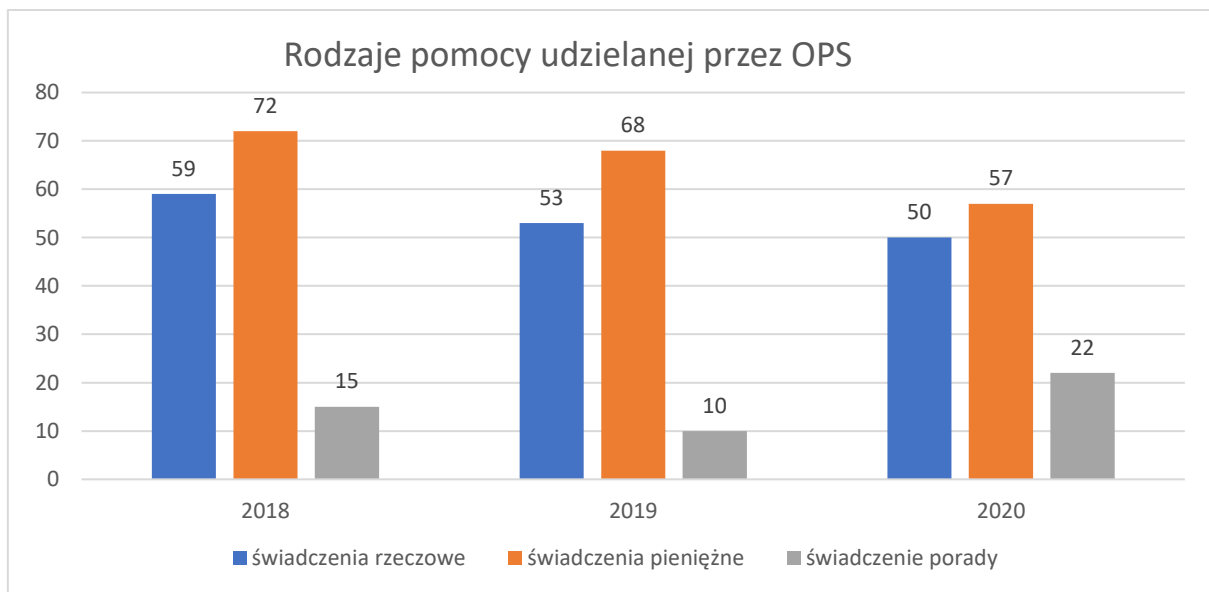
(Źródło: GUS)

METRYKA GMINY

DZIAŁALNOŚĆ OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

<i>Pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej</i>			
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba rodzin ogółem	62	49	53
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	1	3	9

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową (liczba osób)	
	2020 r.
Pracuje	2
Pracuje dorywczo	2
Nie pracuje	5
studiuje	0
Na rencie i na emeryturze	7
Na zasiłku dla bezrobotnych	12
Bezrobotni bez prawa do zasiłku	19
Inne	11

PRZESTĘPCZOŚĆ

Poniższa tabela przedstawia dane pozyskane od Policji dotyczące problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu.

<i>Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu</i>			
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba Interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu	5	1	1
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości	0	5	2
Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia	5	1	1

Przestępstwa na terenie Gminy Osiek			
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Kradzież z włamaniem	0	2	7
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	1	1	0
Pobicie	1	0	1
Kradzież mienia	3	5	3

<i>Artykuł KK Kwalifikacja prawna wszczętych / stwierdzonych / zakończonych</i>			
2018 r.			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Znęcanie się nad rodziną	1	1	1
Uchylanie się od płacenia alimentów	5	5	5
2019 r.			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Znęcanie się nad rodziną	1	1	1
Uchylanie się od płacenia alimentów	5	5	5
2020 r.			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Groźby karalne	1	0	1
Uchylanie się od płacenia alimentów	1	1	1

Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową			
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba interwencji	2	3	0
Dotyczące przemocy w rodzinie	1	1	0
Liczba ofiar przemocy w rodzinie ogółem, w tym:	1	1	0
○ Kobiety	1	1	0
○ Mężczyźni	0	0	0
○ Dzieci (do 18 r.ż.)	0	0	0
Liczba sprawców przemocy domowej ogółem, w tym:	1	1	0
○ Kobiety	0	0	0
○ Mężczyźni	1	1	0

PROCEDURA NIEBIESKIEJ KARTY

W związku z procedurą Niebieskiej Karty sporządzono:			
	2018 r.	2019 r.	2021 r.
Ogółem wniosków	1	1	3
W tym przez:			
OPS	0	0	0
Policja	1	1	1
Placówki szkolno-wychowawcze	0	0	2

RYNEK ALKOHOLOWY

Liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych dla poszczególnych ich rodzajów:

1. do spożycia poza miejscem sprzedaży – (wg zawartości alkoholu):
 - a. do 4,5%: 7
 - b. od 4,5% do 18%: 6
 - c. powyżej 18%: 7
2. do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - a. do 4,5%: 4
 - b. od 4,5% do 18%: 1
 - c. powyżej 18%: 2

DZIAŁALNOŚĆ
GMINNEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

GKRPA			
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Posiedzenia GKRPA (ogółem)	10	7	6
Ogólne posiedzenia Komisji	10	7	0
Kontrole punktów sprzedaży	3	3	0
Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych	3	2	2
Wniosków o leczenie odwykowe:	1	1	1
zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych	1	0	1
wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego	1	1	0

ZASOBY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE DLA MŁODZIEŻY

2018 - spektakle profilaktyczne, prelekcje, festyn profilaktyczny „Rado bez alkoholu”, konkursy oraz wyjazdy na imprezy profilaktyczne NIEĆPA:

- uczniowie: 580
- nauczyciele: 22
- ogólnie mieszkańcy: 700

2019 – spektakle profilaktyczne, prelekcje, festyn profilaktyczny „Rado bez alkoholu”, konkursy oraz wyjazdy na imprezy profilaktyczne NIEĆPA, warsztaty dla młodzieży, konsultacje psychologiczne:

- uczniowie: 761
- nauczyciele: 22
- rodzice: 48
- ogólnie mieszkańcy: 700

2020– spektakle profilaktyczne, prelekcje:

- uczniowie: 480
- nauczyciele: 20

SZKOLENIA DLA PRACOWNIKÓW

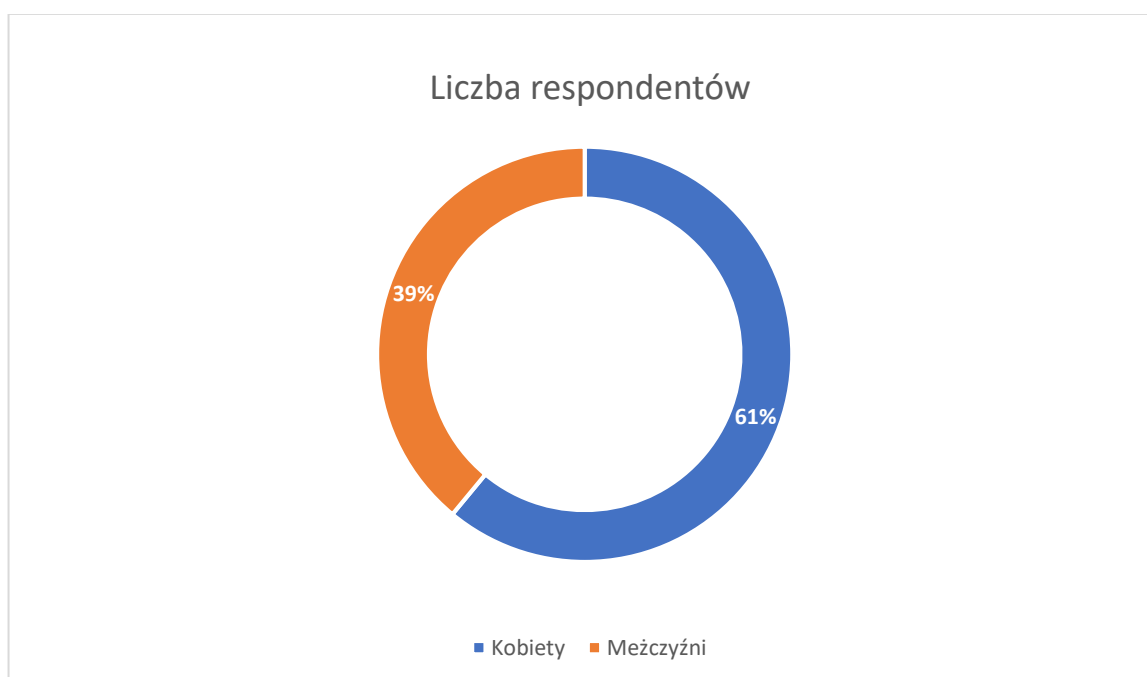
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba szkoleń	1	2	1

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

GRUPA BADANA

Badania miały charakter elektronicznej ankiety i obejmowały mieszkańców gminy Osiek, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięło udział 36 osób, w tym 22 kobiet oraz 14 mężczyzn. Średnia wieku respondentów wyniosła 39,1 lat.

CEL BADANIA

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym;
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze;
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od hazardu;
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych;
- zagadnienia związane z cyberprzemocą oraz uzależnieniami od czynności związanych z nowymi technologiami.

PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW

W pierwszej części badania poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców gminy Osiek.

<i>Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców</i>				
<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Zanieczyszczenie powietrza (smog)	17%	28%	36%	19%
Zanieczyszczenie wody	33%	36%	25%	6%
Wzrost uzależnienia od alkoholu w ostatnim czasie	14%	39%	33%	14%
Bezrobocie	28%	28%	36%	8%
Bieda, ubóstwo	25%	25%	39%	11%
Bezdomność	3%	17%	38%	42%
Wzrost przestępczości	14%	22%	50%	14%
Kryzys rodziny	19%	33%	31%	17%
Kryzys norm moralnych	21%	31%	31%	17%
Wzrost uzależnienia od narkotyków/dopalaczy	19%	23%	36%	22%
Wzrost innych uzależnień	14%	28%	39%	19%

Z powyższej tabeli wynika, że dla mieszkańców gminy Osiek najważniejszymi problemami społecznymi w ich opinii są: zanieczyszczenie wody (69%), bezrobocie (56%) oraz wzrost uzależnienia od alkoholu w ostatnim czasie (53%).

SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Przyjęto się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożycia alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholem. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie².

Kolejne badania CBOSu, z 2010 roku, wydają się potwierdzać wskazane wcześniej tendencje Polaków w picu alkoholu. Mianowicie: *Od alkoholu nie stroni ponad trzy czwarte dorosłych Polaków (76%), przy czym dwie trzecie (65%) twierdzi, że pije czasami, a co dziewiąty (11%) – że często. Ponad jedna piąta badanych (22%) deklaruje abstynencję. W ciągu ostatnich trzynastu lat zwiększyła się (o 6 punktów procentowych) grupa abstynentów, zmalał zaś (o 4 punkty) odsetek tych, którzy rzadko piją alkohol³.*

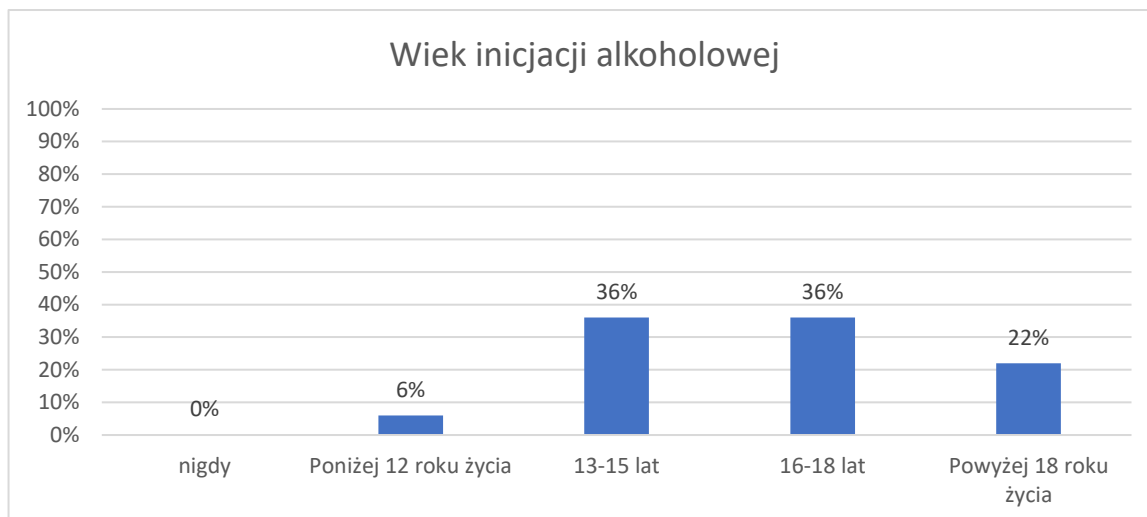
W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców Gminy Osiek na temat alkoholu.

Pierwszą z poruszanych kwestii był **wiek inicjacji alkoholowej**. Większość ankietowanych deklaruje, że alkoholu spróbowało po raz pierwszy **po uzyskaniu pełnoletności (22%)**. Po 36% osób swój wiek inicjacji alkoholowej wskazało na wiek między 13 a 18 r.ż. Co więcej, aż 6% ankietowanych wskazało na wiek poniżej 12 roku życia.

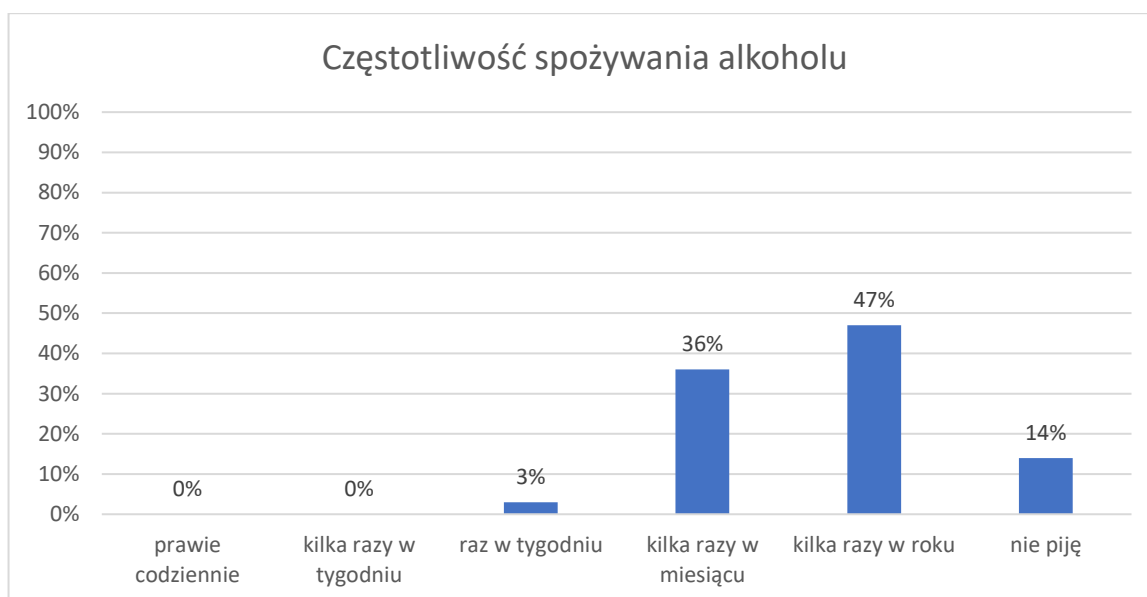
² Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych*, Warszawa, marzec 2007.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/K_039_07.PDF (dostęp: 16.06.2017)

³ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec alkoholu*, Warszawa, sierpień 2010. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_116_10.PDF (dostęp: 19.06.2017).

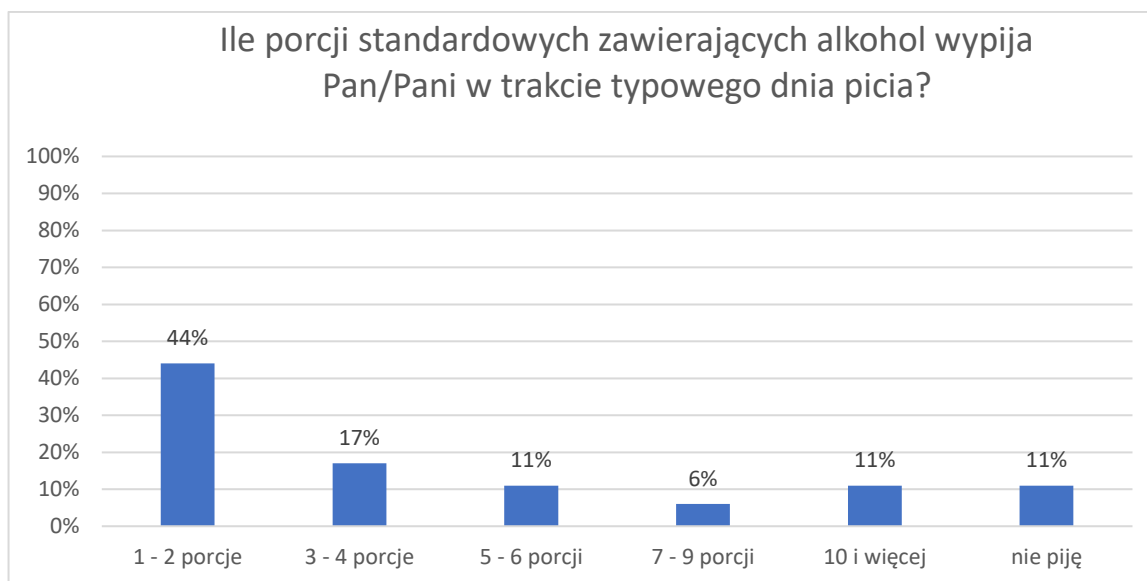
Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. **14% respondentów** zadeklarowało **abstynencję**. Największa liczba badanych przyznała, że spożywa alkohol **kilka razy w roku (47%)** oraz **kilka razy w miesiącu (36%)**.

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego ilości. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1-2 (44%) oraz 3-4 porcje alkoholu (17%).

W związku z powyższym, należy uznać, że mieszkańcy gminy Osiek odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o niskim poziomie ryzyka. Mieszkańcy gminy piją rzadko, jednorazowo spożywając stosunkowo niewielkie ilości alkoholu.

Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Pierwsze z pytań w tej części dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie nie jest rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności gminy Osiek, ponieważ **łącznie 78% mieszkańców udzieliło pożądanej odpowiedzi.**

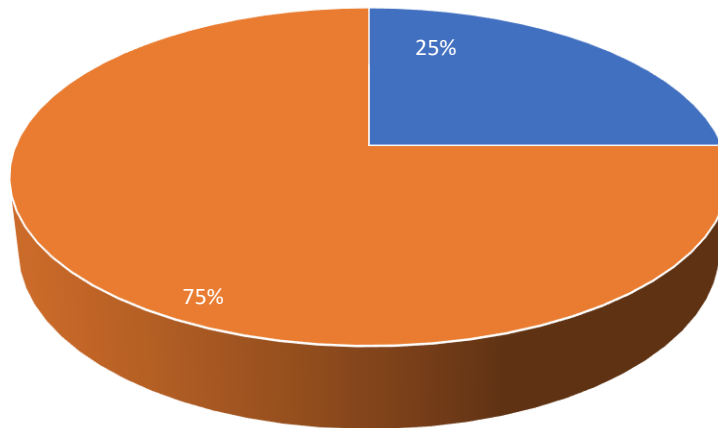
Kolejne pytanie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. **Łącznie 50% mieszkańców uważa, że należy lub raczej należy ograniczać dostęp do napojów alkoholowych bądź kontrolować jego sprzedaż.** Jednocześnie, łącznie **72% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym.** Łącznie 53% respondentów przychyliła się do stwierdzenia, że osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.

96% respondentów uważa, że **kobiety w ciąży nie mogą pić nawet niewielkich ilości alkoholu**. 84% badanych twierdzi, że **alkohol nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych**. Łącznie 92% badanych mieszkańców **nie zgadza się z tym, aby prowadzić samochód po spożyciu nawet niewielkich ilości alkoholu**.

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
<i>Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.</i>	8%	14%	20%	58%
<i>Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.</i>	22%	28%	33%	17%
<i>Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.</i>	39%	33%	20%	8%
<i>Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.</i>	31%	22%	19%	28%
<i>Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.</i>	10%	6%	17%	67%
<i>Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.</i>	8%	0%	6%	86%
<i>Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.</i>	3%	3%	3%	91%

Zapytaliśmy również mieszkańców gminy Osiek, czy wiedzą, gdzie może otrzymać pomoc osoba uzależniona od alkoholu – 25% ankietowanych posiada taką wiedzę. Wśród wymienianych odpowiedzi pojawiały się poradnia uzależnień, KRPA oraz GOPS.

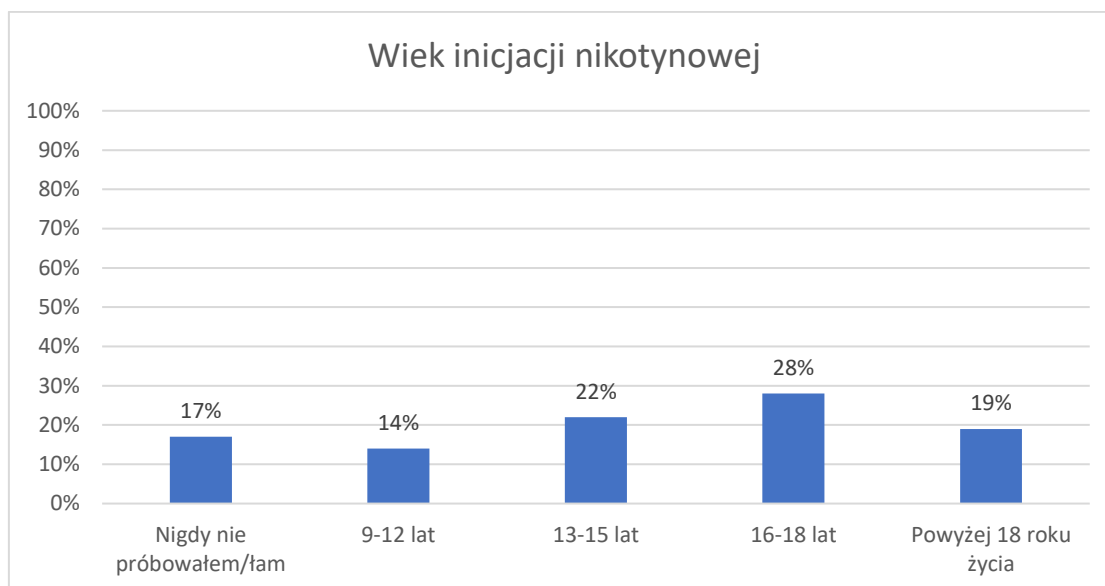
Czy wie Pan/Pani, gdzie może uzyskać pomoc osoba uzależniona od alkoholu w Pana/Pani rejonie zamieszkania?

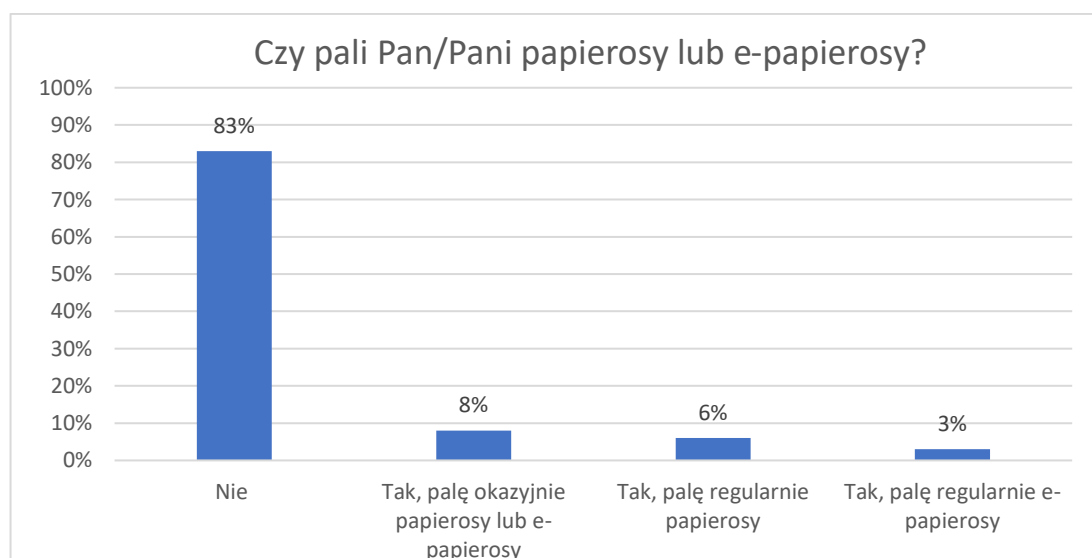
■ Tak ■ Nie

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA

Pierwszą z poruszanych kwestią w tej części był wiek inicjacji nikotynowej. Okazuje się, że **19% respondentów** zapaliło pierwszego papierosa jako **osoby pełnoletnie**. Kolejno, 28% mieszkańców deklaruje, że zapaliło po raz pierwszy papierosa będąc w wieku 16-18 lat. 22% ankietowanych przyznaje, że spróbowało papierosa w wieku 13-15 lat.

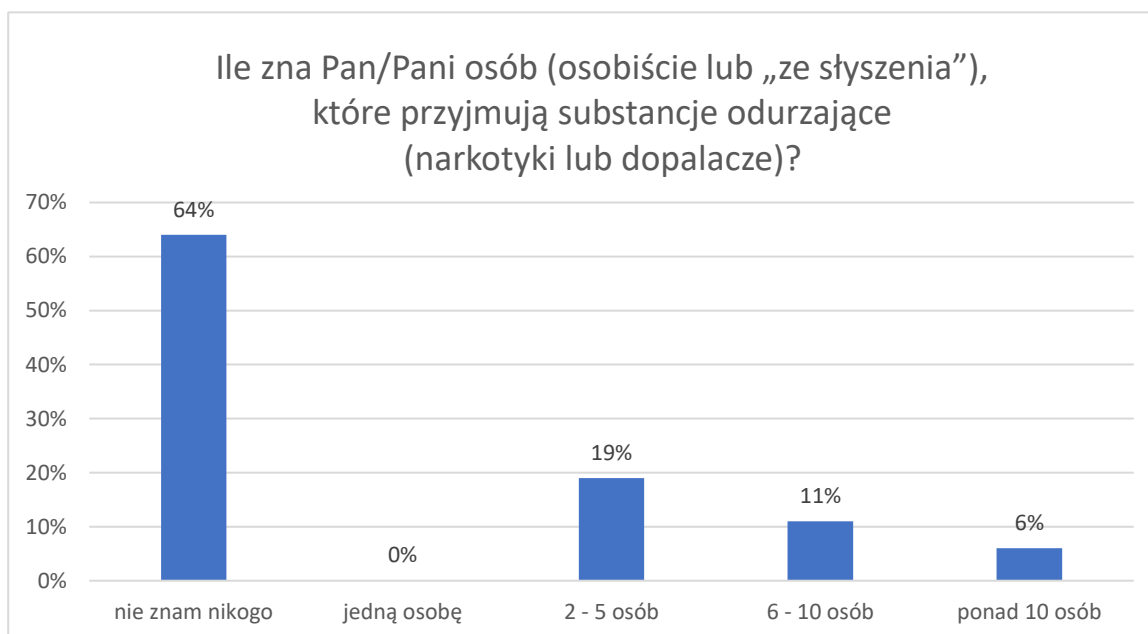
6% mieszkańców wskazało, że regularnie pali papierosy, a 8% mieszkańców deklaruje okazjonalne palenie wyrobów tytoniowych, natomiast **83% nie pali papierosów w ogóle**.

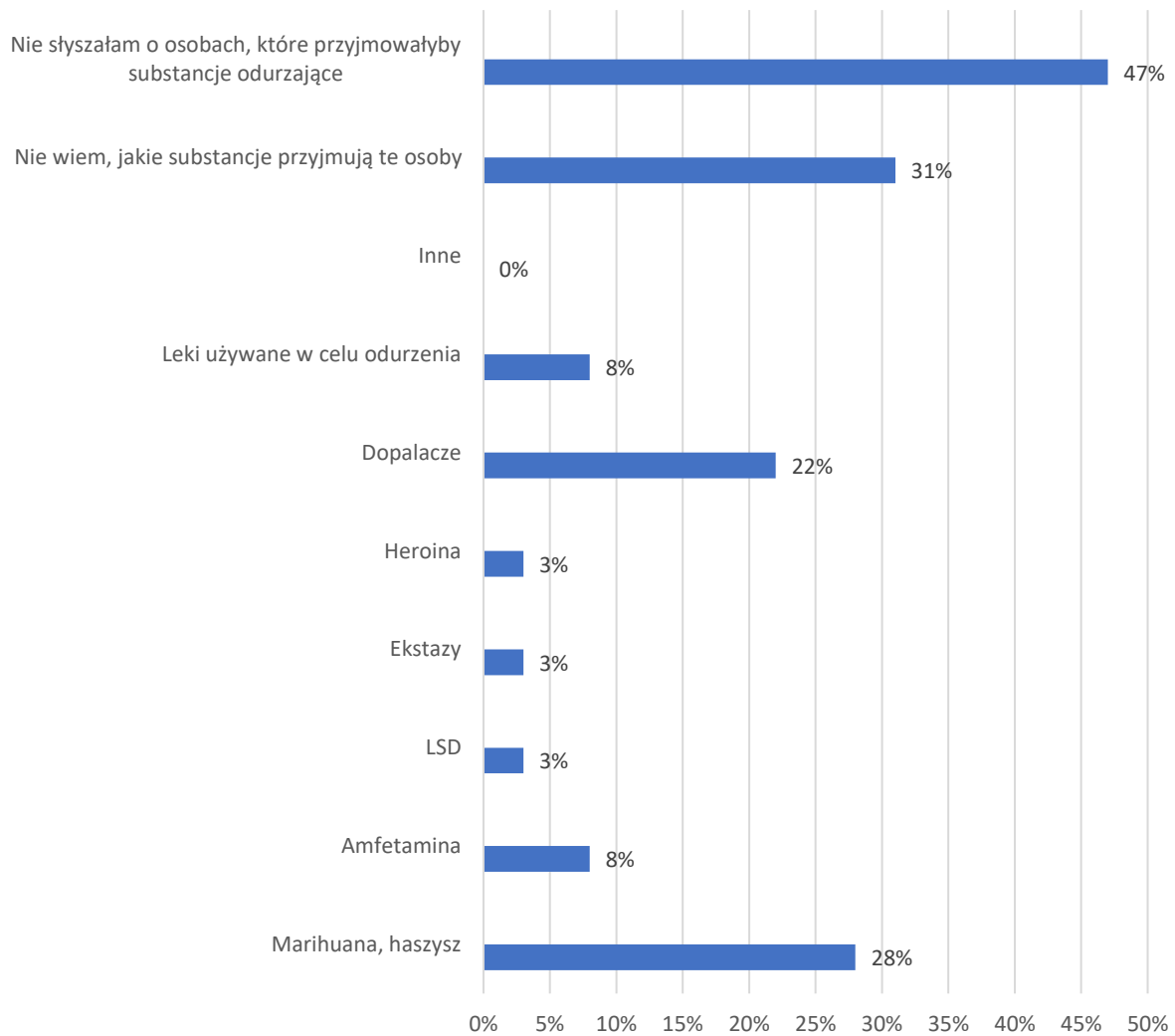
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE ORAZ LEKI

Badanie rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywujące do wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczy ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku badanych osób. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki.

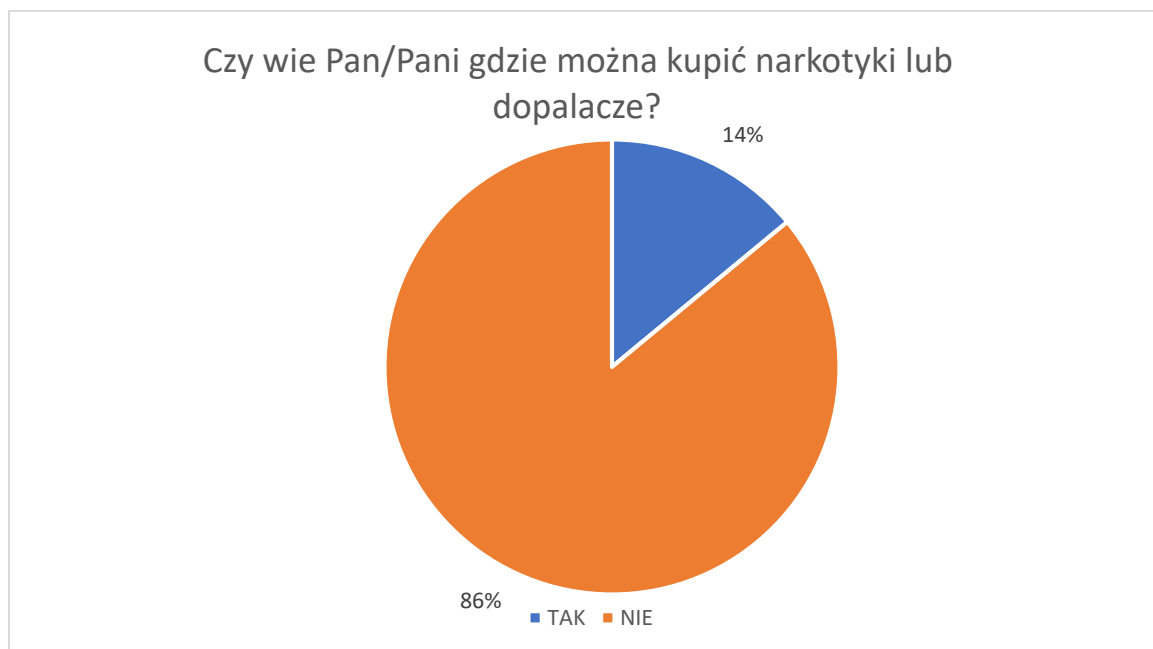
64% badanych mieszkańców Gminy Osiek twierdzi, że nie ma w swoim otoczeniu osób przyjmujących substancje odurzające. Natomiast aż 36% deklaruje, że zna co najmniej jedną osobę. Jako substancje odurzające przyjmowane przez znane osoby mieszkańcy wskazali: marihuanę i haszysz (28%), dopalacze (22%), amfetamina oraz leki (po 8%).

Jakie substancje odurzające są najczęściej przyjmowane przez osoby, które znasz?
(pytanie wielokrotnego wyboru)

86% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.

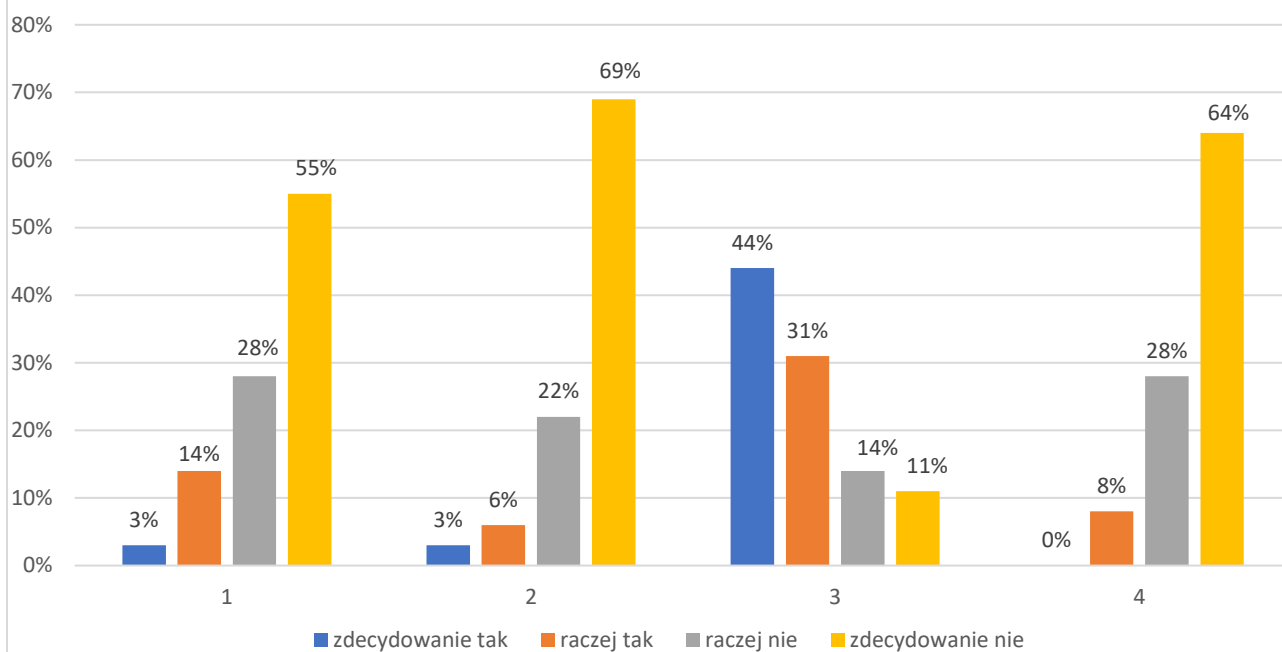
PRZEKONANIA DOTYCZĄCE WYCHOWANIA DZIECI

Respondenci otrzymali propozycje czterech stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci, z którymi mogli się zgodzić bądź też nie. **Poniższe wartości pozwalają sądzić, że większość badanych nie przejawia postaw wychowawczych, które są charakterystyczne dla tradycyjnego, tj. konserwatywnego wychowania.**

Stwierdzenie „**Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa**” spotkało się z negacją **łącznie 83% mieszkańców**. Dodatkowo, łącznie 92% badanych zdecydowanie lub raczej nie zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizyczne hartuje dziecko i pozwalają sobie lepiej radzić w przyszłości. Ponadto, **75% badanych zgadza się, aby kary fizyczne były zakazane prawem.**

Kolejne twierdzenie: „Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek” spotkało się z negacją 91% respondentów.

Przekonania dotyczące wychowania

1 - Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa.

2 - Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek.

3 - Stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem.

4 - Kary fizyczne hartują dziecko i pozwalają mu lepiej radzić sobie w przyszłości.

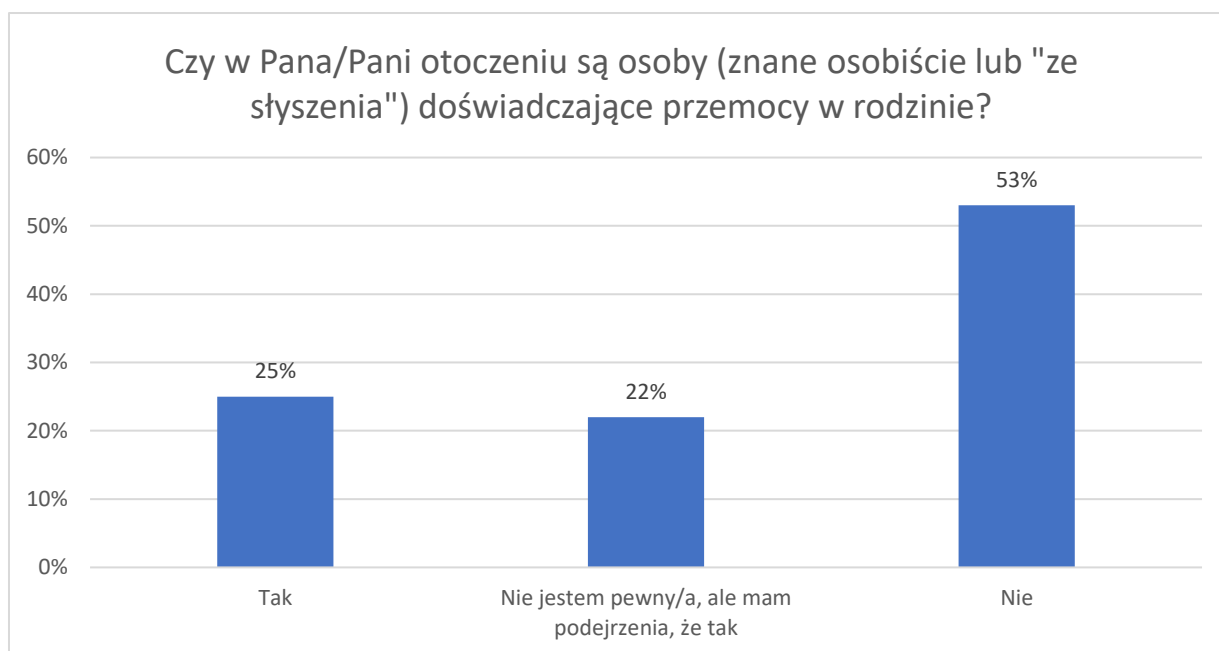
ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE

Polacy deklarują, że najczęściej doświadczali agresji w domu (9%) bądź na ulicy poza najbliższą okolicą (9%). Podobna liczba osób (8%) padła ofiarą przemocy nieopodal miejsca zamieszkania. Co dwudziesty ankietowany (5%) został zaatakowany w restauracji, kawiarni lub na dyskotecę, czterech na stu (4%) spotkało się z przemocą w pracy lub szkole, a trzech na stu (3%) w środkach komunikacji⁴.

Powyższe wyniki są zbliżone do danych sprzed 3 lat, kiedy CBOS realizował podobne badania. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki cytowane wyżej. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

Deklaracje respondentów wskazują, że 25% ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a 22% nie jest tego pewna, lecz ma podejrzenia, że do tego dochodzi.

⁴ CBOS, *Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, czerwiec 2012.

Wśród badanych mieszkańców 25% badanych wie do jakich instytucji może zgłosić się osoba doświadczająca przemocy w rodzinie. Najczęściej wymieniano policję oraz GOPS.

W dalszej części ankiety badane były przekonania dotyczące przemocy oraz funkcjonujące w społeczności lokalnej mity. **Łącznie 86% badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.** Warto pamiętać, że spożywanie alkoholu nasila tendencję do stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną. Oznacza to, że wyleczenie uzależnienia od alkoholu nie pozwala na zakończenie problemu przemocy w rodzinie.

W społeczeństwie obecne jest przekonanie, że przemoc nie zdarza się w tzw. „dobrych domach”. 91% mieszkańców Gminy Osiek nie jest skłonny myśleć schematycznie o przemocy w rodzinie, co oznacza, że w ich opinii przemoc występuje nie tylko w domach z marginesu społecznego. Ponadto, **łącznie 94% mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.**

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie prawdziwe</i>	<i>Raczej prawdziwe</i>	<i>Raczej nie-prawdziwe</i>	<i>Zdecydowanie nie-prawdziwe</i>
Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.	42%	44%	8%	6%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.	3%	6%	44%	47%
Ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.	69%	25%	3%	3%
Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać.	3%	3%	22%	72%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary.	0%	3%	5%	92%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.	0%	5%	14%	81%

HAZARD

W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie, co trzeci Polak w wieku 15+ grał w jakieś gry na pieniądze (34,2%). Polacy najczęściej grają w gry liczbowe Totalizatora Sportowego (26,8%), a w dalszej kolejności w zdraпки (13,3%), loterie/konkursy SMS-owe (7,4%) oraz na automatach do gier z tzw. niskimi wygranymi (4,5%). Wśród Polaków w wieku 15 lat i więcej 7,1% osób gra w jakąś grę na pieniądze co najmniej dwa razy w tygodniu. (...) symptomy zagrożenia uzależnieniem od hazardu występują u 5,3% ogółu Polaków w wieku 15+, a 0,7% osób w tej grupie wiekowej zdradza pewne symptomy problemu z hazardem. Wśród grających w gry na pieniądze realny problem z hazardem może mieć 2,2% graczy⁵.

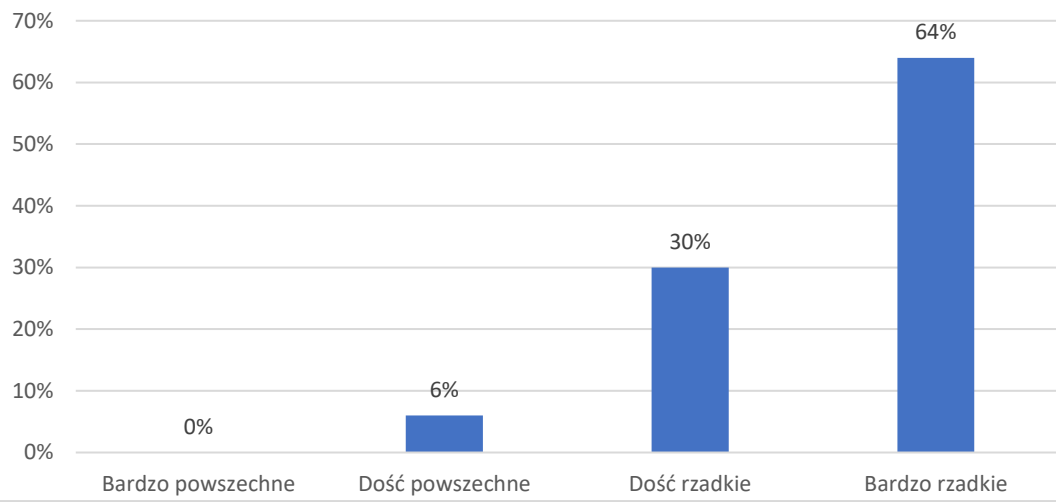
O hazardzie mówi się, że jest to ukryty nałóg, ponieważ nie widać od razu wyraźnych symptomów uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współwystępuje z innymi problemami, jak nadużywanie alkoholu czy narkotyków. Pierwsze kroki w świecie hazardu, to zwykle korzystanie z gier internetowych, automatów czy zakładów bukmacherskich. Zapytaliśmy mieszkańców Gminy Osiek o ich doświadczenia z tego typu formami rozrywki.

W subiektywnej ocenie **6%** przebadanych **mieszkańców – zjawisko uzależnienia od hazardu jest dość powszechne**. 94% respondentów uważa natomiast, że nie jest to powszechny problem w ich środowisku lokalnym.

⁵ Centrum Badania Opinii Społecznych, *Komunikat z badań: Pracoholicy, siecioholicy, hazardziści... Uzależnienia od zachowań*, Warszawa, czerwiec 2015.

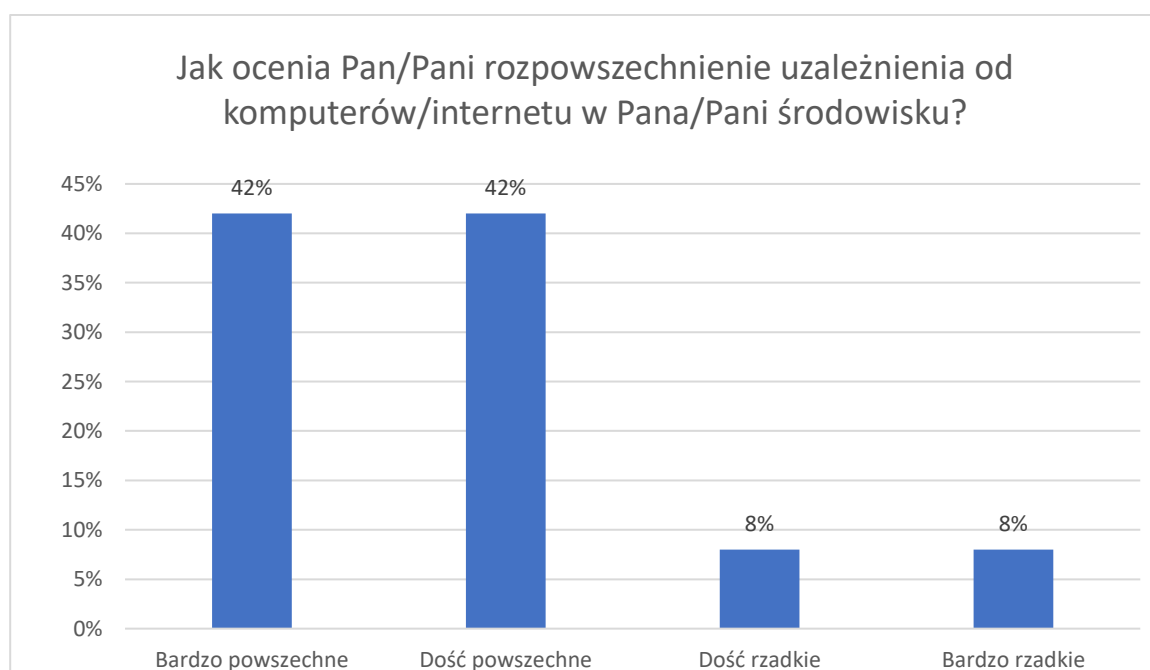
Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_076_15.PDF (dostęp: 29.06.2017).

Jak ocenia Pan/Pani rozpowszechnienie uzależnienia od hazardu w Pana/Pani środowisku?

Kolejnym zagadnieniem badanym w ramach ankiety jest cyberprzemoc. *Zjawisko cyberprzemocy najkrócej definiuje się jako przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. (...) Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem Sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem Sieci oraz podszywanie się w Sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS⁶.*

Niepokojące są dane związane są z subiektywnym oszacowaniem uzależnienia od komputerów lub Internetu w środowisku lokalnym. **Łącznie 84% mieszkańców uważa, że tego typu uzależnienie jest powszechne w środowisku lokalnym.**

⁶ Wojtasik, Ł. *Cyberprzemoc - charakterystyka zjawiska.*

OPINIE I POSTAWY MIESZKAŃCÓW GMINY OSIEK W ZWIĄZKU Z PANDEMIĄ COVID -19

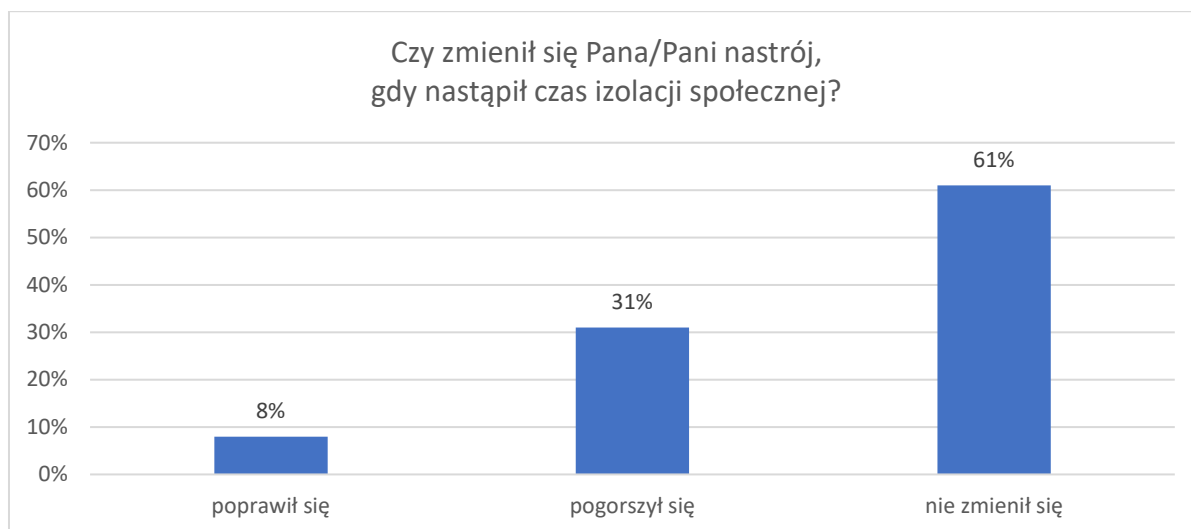
Pandemia koronawirusa zmieniła sposób, w jaki żyjemy i odnosimy się do siebie nawzajem. Często mówimy o „nowej normalności”. Dotyczy to naszych norm społecznych – to znaczy wzorów zachowań, dążeń i postaw. Nasze normy zmieniły się podczas pandemii, ponieważ wirus jest tak zaraźliwy, że musimy zmienić nasze zachowanie, aby powstrzymać jego rozprzestrzenianie się. Zmiany naszych norm społecznych wpływają również na więzi społeczne. Przez lockdown niektóre więzi społeczne wzmocniły się (np. z bliskimi rodziną, przyjaciółmi), a niektóre osłabiły (np. ze znajomymi, kolegami z pracy). Wypracowaliśmy nowe sposoby utrzymywania kontaktu ze sobą, a nawet budowania nowych więzi społecznych – na przykład poprzez organizowanie spotkań, a nawet imprez online. Dla wielu z nas ten sposób pracy i komunikacji stał się już „nową normą” i trudno sobie teraz wyobrazić, że nie będziemy kontynuować choćby niektórych z tych zachowań po zakończeniu pandemii.

Z tymi zmianami wiąże się wiele zagrożeń. Możliwe jest na przykład, że ludzie przyzwyczają się do komunikowania się wyłącznie lub niemal wyłącznie online, co osłabi relacje „w realu”. Wzrastać może także alienacja w miejscu pracy – pracownicy mogą stawać się bardziej wyobcowani nie tylko z miejsca, w którym dotąd wykonywali pracę, ale także z samej pracy.

Wiele zależy od tego, jak długo potrwa pandemia i jak bardzo nasze zachowania muszą się zmienić, aby przystosować się do nowego środowiska. Może się okazać, że długo po tym, jak minie już zagrożenie oraz po zniesieniu wszelkich nakazów, obostrzeń i „lockdownów” związanych z COVID-19, nawet jeżeli zapomnimy o koronawirusie, niektóre, ukształtowane podczas pandemii normy społeczne pozostaną.⁷

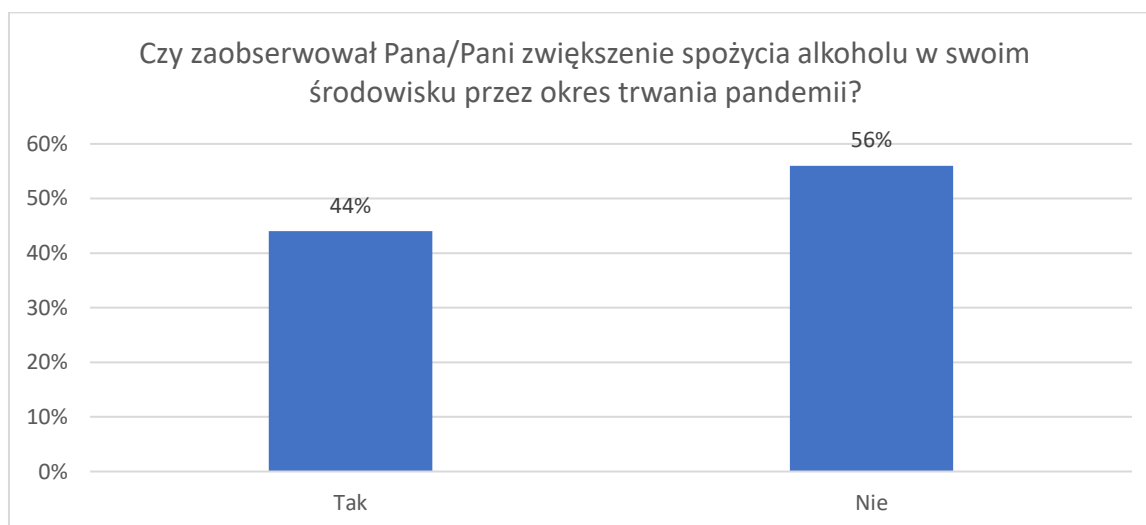
⁷ Nowa Normalność. Rzeczywistość w czasie globalnej pandemii Covid-19. Akademia Leona Koźmińskiego

Jedno z pytań skierowanych do mieszkańców Gminy Osiek dotyczyło oceny zmian ich nastroju w okresie od kiedy nastąpił czas izolacji społecznej i wprowadzenia różnorodnych obostrzeń. **39% wskazało na pogorszenie ich nastroju, 57% nie zauważyło różnicy, a w opinii 4% - nastrój się poprawił.**

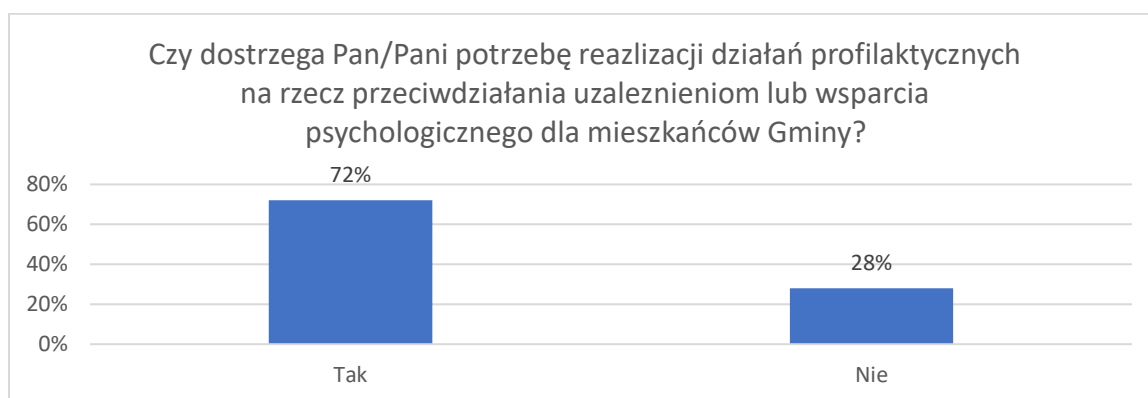
Badania psychologiczne⁸ pokazują, że nowe zagrożenia zwiększają bardziej poziom niepokoju niż zagrożenia znane. Zagrożenia związane z pandemią Covid-19 zdecydowanie można uznać za te nowe, z którymi do tej pory nie mieliśmy do czynienia.

W obliczu zmagania się z problemami dorośli często uciekają w różnego typu używki czy uzależnienia. **Połowa badanych przyznało, że zaobserwowało zwiększone spożycie alkoholu w swoim środowisku w czasie pandemii.**

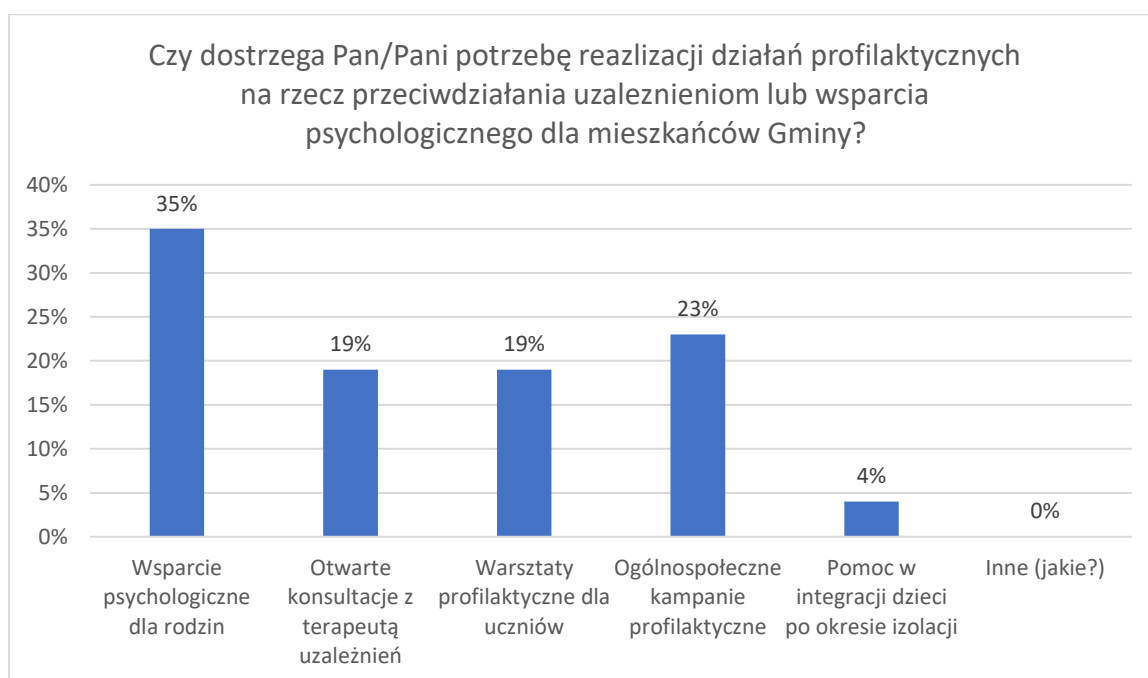

⁸ www.avigon.pl

W kolejnym pytaniu poprosiliśmy o subiektywną ocenę potrzeb w zakresie realizacji działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom lub wsparcia psychologicznego dla mieszkańców gminy takich jak: warsztaty, spotkania z terapeutą uzależnień, ogólnospołeczne kampanie informacyjne czy konsultacje z psychologiem. **28% ankietowanych nie dostrzega potrzeby organizacji wymienionych działań.**

W ostatnim pytaniu skierowanym do mieszkańców Gminy Osiek, zapytaliśmy o działania profilaktyczne, które według nich są najbardziej potrzebne i konieczne do przeprowadzenia w Gminie. **33% ankietowanych mieszkańców wskazało, iż w Gminie Osiek jest potrzebne wsparcie psychologiczne dla rodzin (35%) oraz ogólnospołeczna kampania profilaktyczna (23%).**

BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

GRUPA BADANA

Badanie zostało przeprowadzone metodą CATI (*computer-assisted telephone interviewing*), czyli wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny, wśród sprzedawców napojów alkoholowych na terenie gminy Osiek. Grupa badana stanowiła 7 kobiet i 2 mężczyzn. 89% respondentów stanowili pracownicy punktów sprzedaży alkoholu. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 39,3 lata.

CEL BADANIA

Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemne sytuacje zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

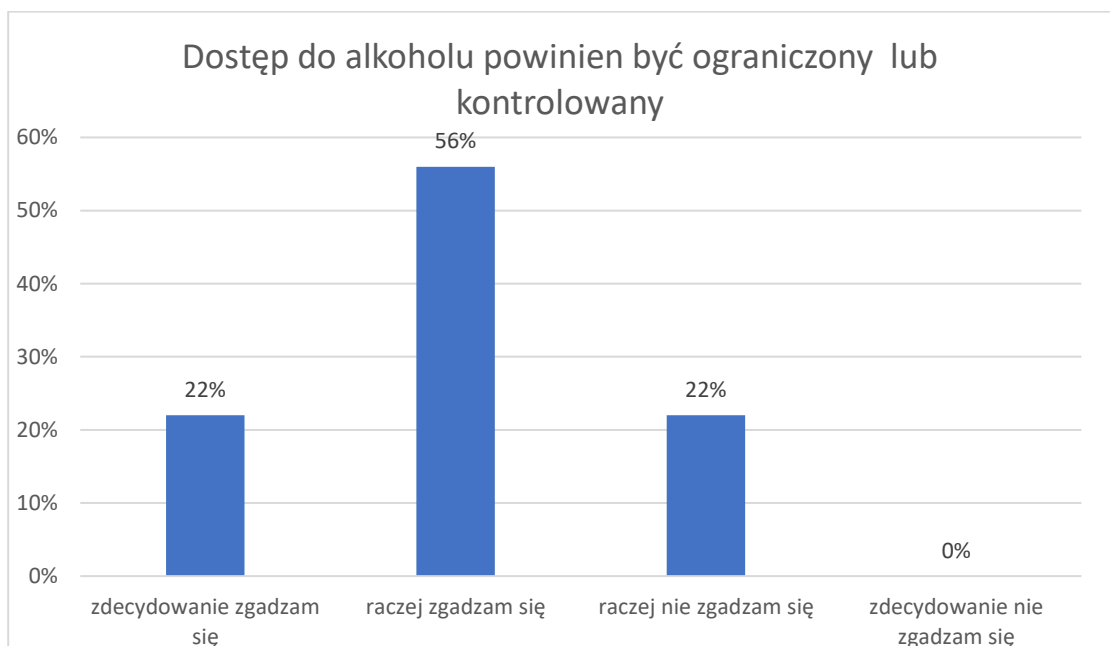
WYNIKI BADAŃ

Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określanie poziomu świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych.

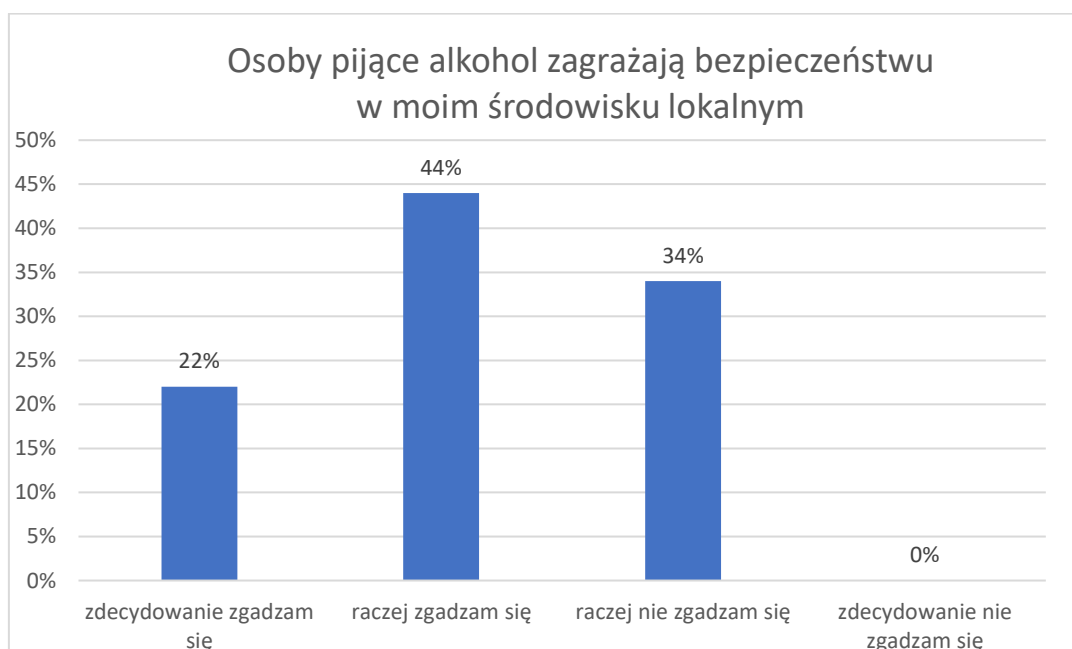
89% badanych sprzedawców napojów alkoholowych wskazało, że nie zgadzają się z twierdzeniem, aby alkohol zawarty w piwie był mniej groźny niż ten zawarty w wódce. Świadczy, to o **wysokim** poziomie świadomości badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.

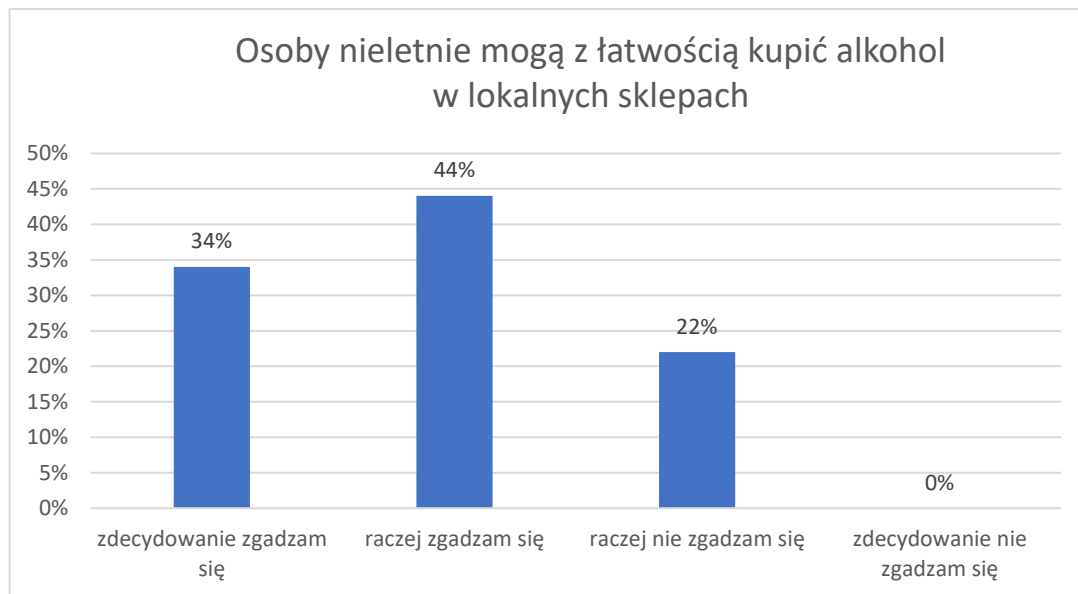
Łącznie aż 78% sprzedawców uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany.

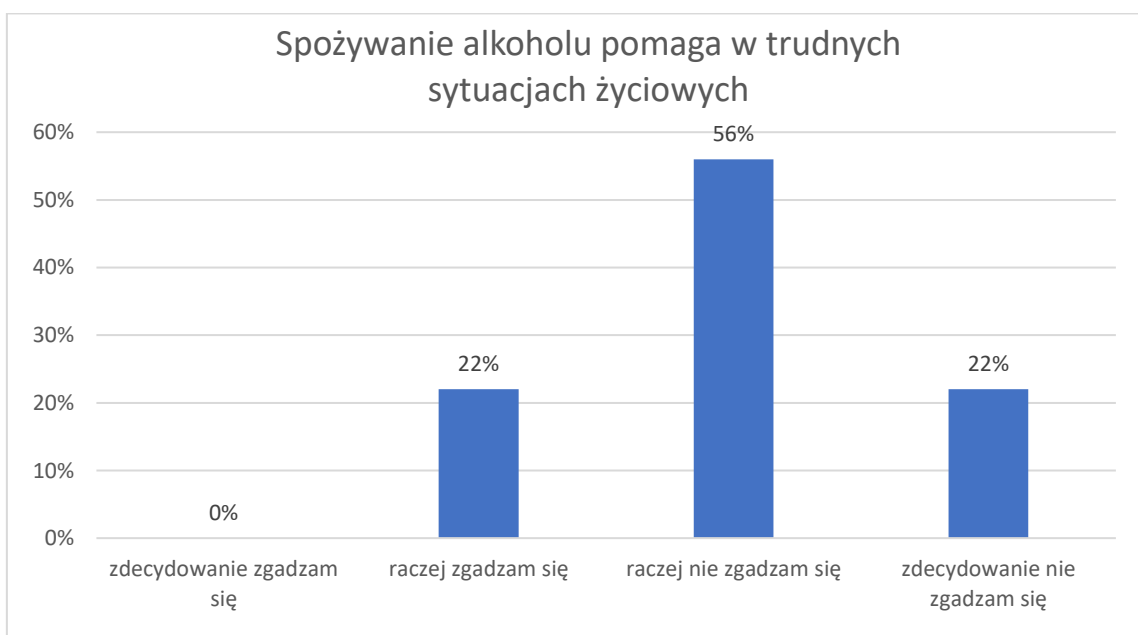
66% respondentów uważa, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku.

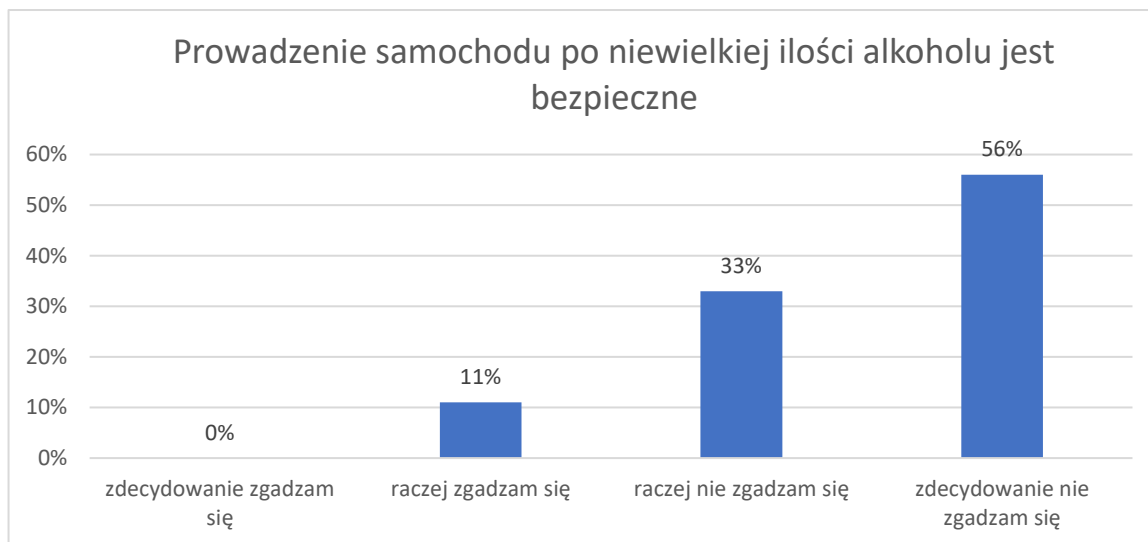

Kolejne pytanie dotyczyło subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18. roku życia. **Zaledwie 22% sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, aby osoby małoletnie miały łatwy dostęp do alkoholu.**

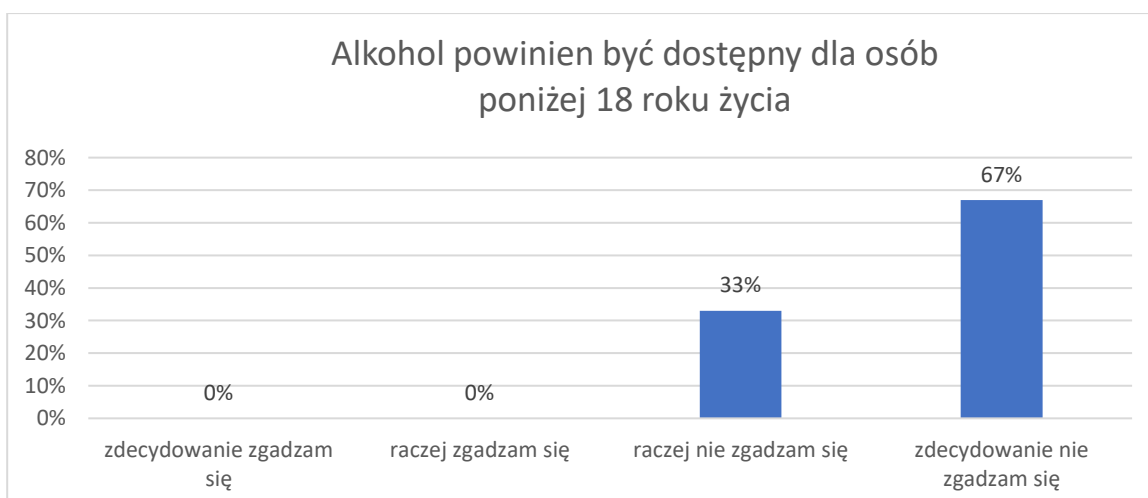

78% sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, aby spożywanie alkoholu pomagało w trudnych sytuacjach życiowych. Co więcej, łącznie **89%** badanych odpowiedziało, że **prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu nie jest bezpieczne.** Wszyscy sprzedawcy jednogłośnie nie zgodzili się ze stwierdzeniem, że **kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.**

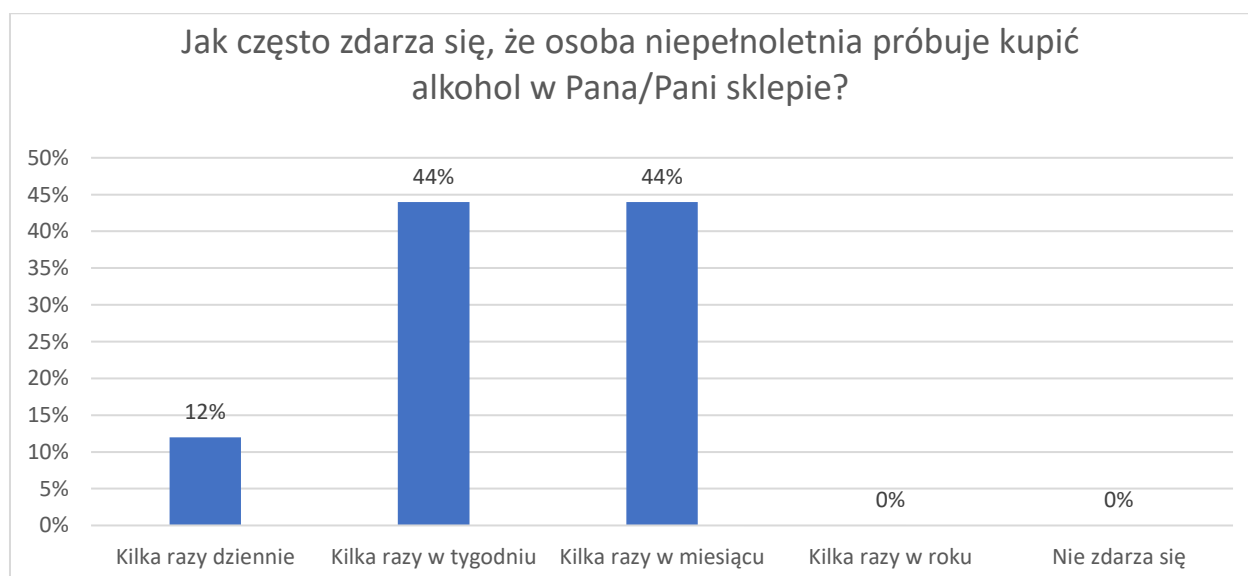
Łącznie 100% sprzedawców napojów alkoholowych w Gminie Osiek uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia.

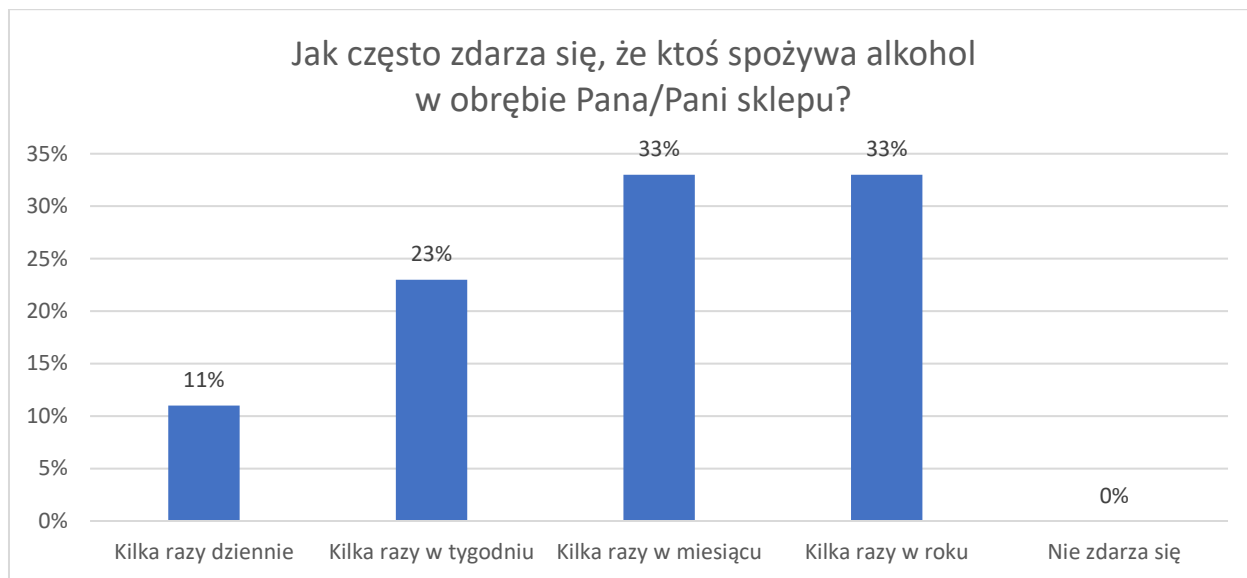
67% badanych uważa, że w okolicy jest zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych, 33% wyraża zdanie przeciwne.

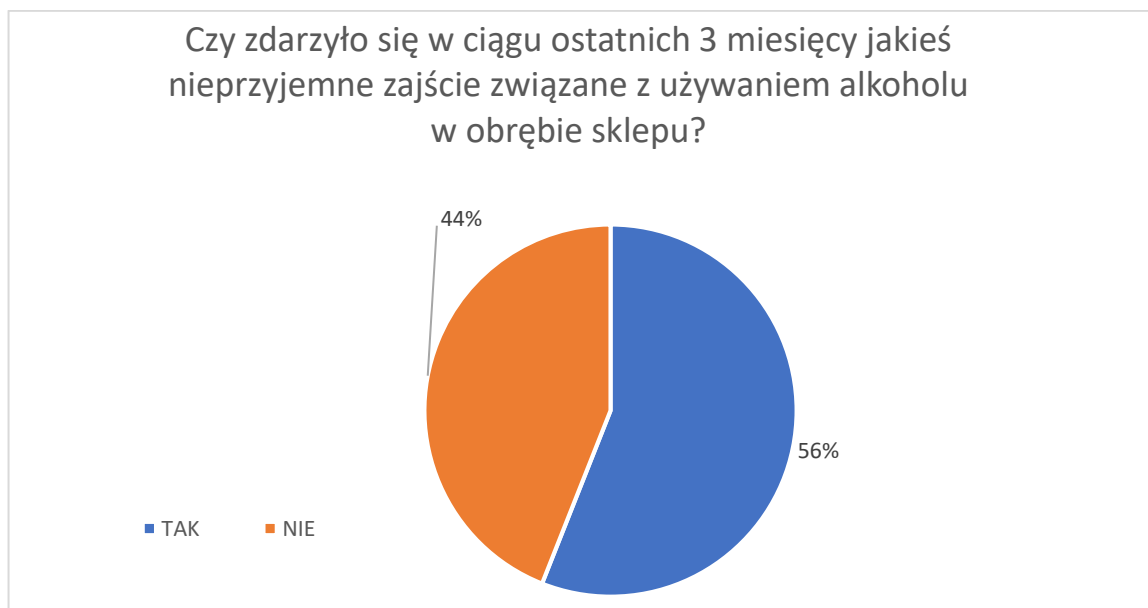
Sprzedawcy napojów alkoholowych w Gminie Osiek deklarują, że przypadki **próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w tygodniu (44%) oraz miesiącu (44%)**. Co oznacza, że ten problem jest dość poważny w Gminie.

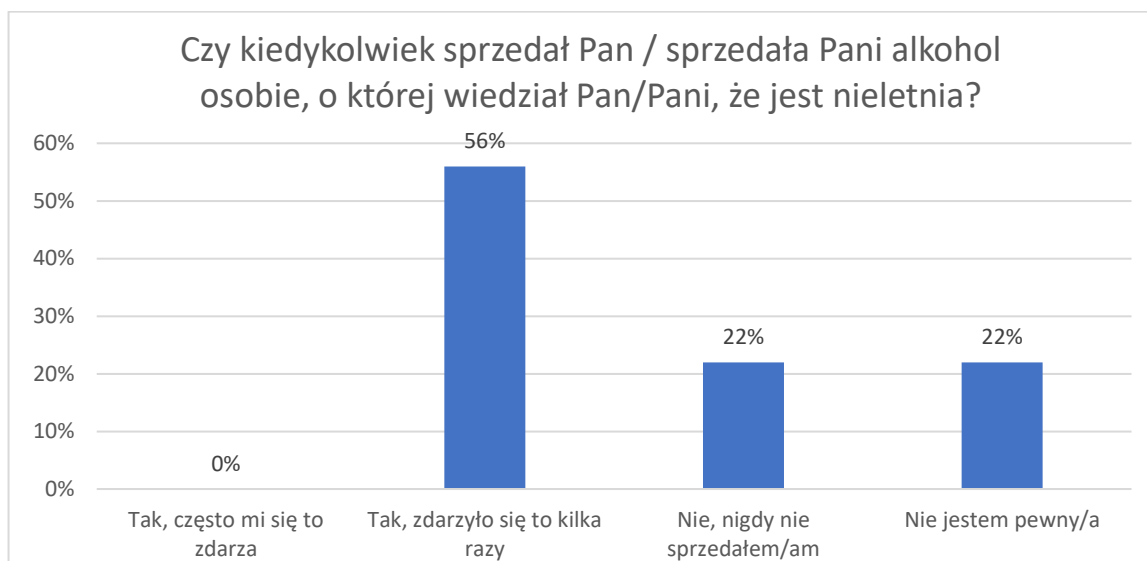
Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być dość częstym zjawiskiem. Po 33% badanych stwierdziło, że zdarza się to kilka razy w roku oraz miesiącu, 23% kilka razy w tygodniu, a 11% deklaruje, że taka sytuacja zdarza się codziennie.

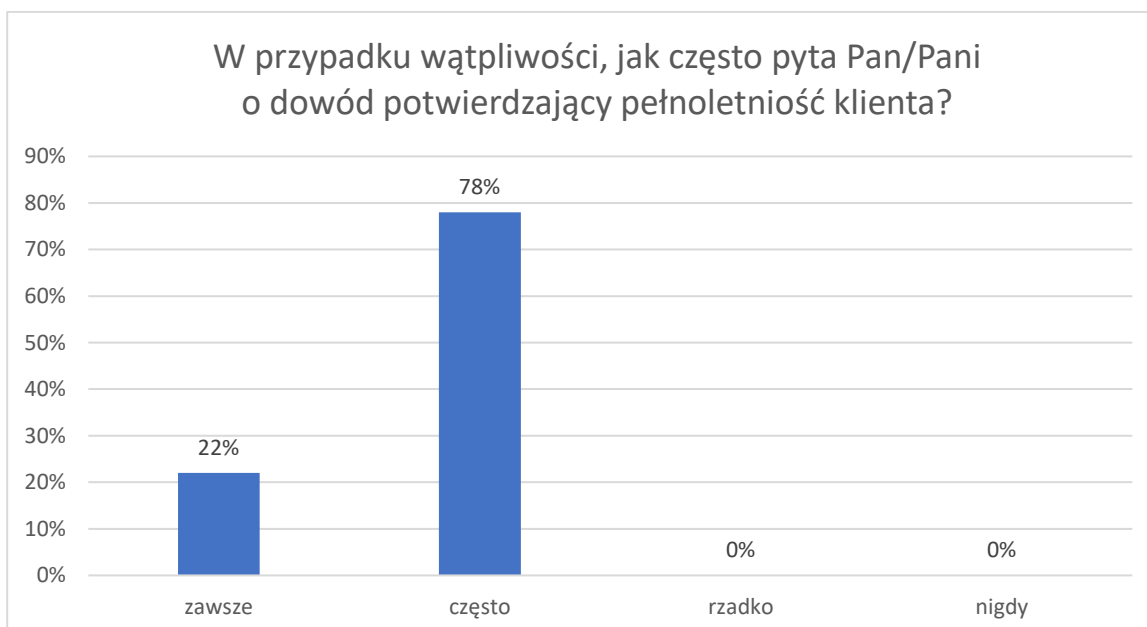
56% z przebadanych sprzedawców przyznaje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy miało miejsce nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu. W 33% przypadków była konieczność wezwania policji.

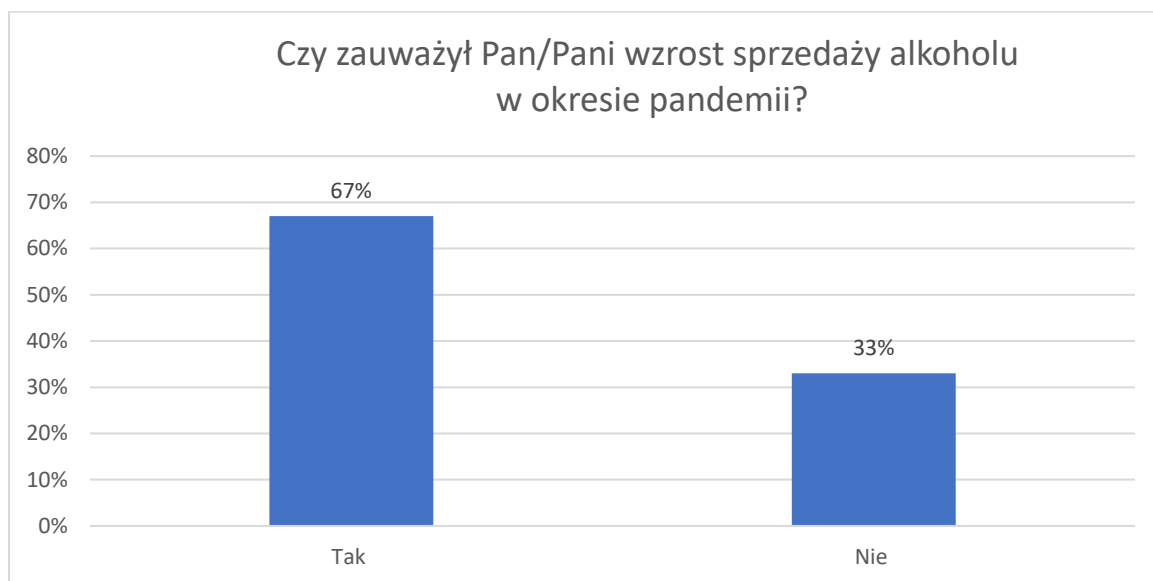
Tylko 22% sprzedawców napojów alkoholowych z Gminy Osiek deklaruje, że nigdy nie sprzedała alkoholu osobie, która budziła wątpliwości co do pełnoletności.

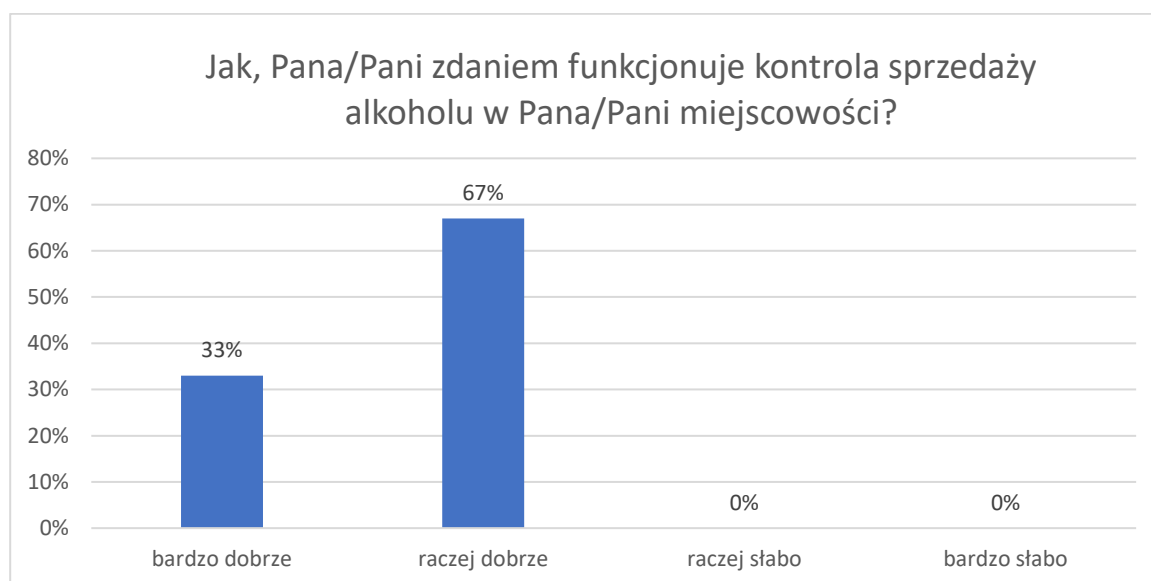
W przypadku wątpliwości co do wieku kupującego, **22% badanych często sprawdza dowody potwierdzające wiek, a 78% sprzedawców robi to zawsze.** W związku z powyższym można stwierdzić, iż sprzedawcy odpowiedzialnie podchodzą do sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim.

Aż 67% ankietowanych sprzedawców zauważa wzrost sprzedaży alkoholu w porównaniu z okresem sprzed pandemii.

Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w Gminie Osiek. **Łącznie 100% badanych oceniło jej funkcjonowanie raczej dobrze i bardzo dobrze.**

METODOLOGIA

Badania w placówce oświatowej przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, czy wszystkie pytania zostaną udzielone odpowiedzi.

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu,
- narkotyków,
- dopalaczy,
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od hazardu;
- zagadnienia związane z przemocą w środowisku szkolnym,
- zagadnienia związane z cyberprzemocą oraz uzależnieniami od czynności związanych z nowymi technologiami,
- zagadnienia związane z czasem wolnym badanych uczniów.

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

Liczebność grupy badanej

Szkoły Podstawowe klasy 6-8 Gminy Osiek
(SP 6-8)

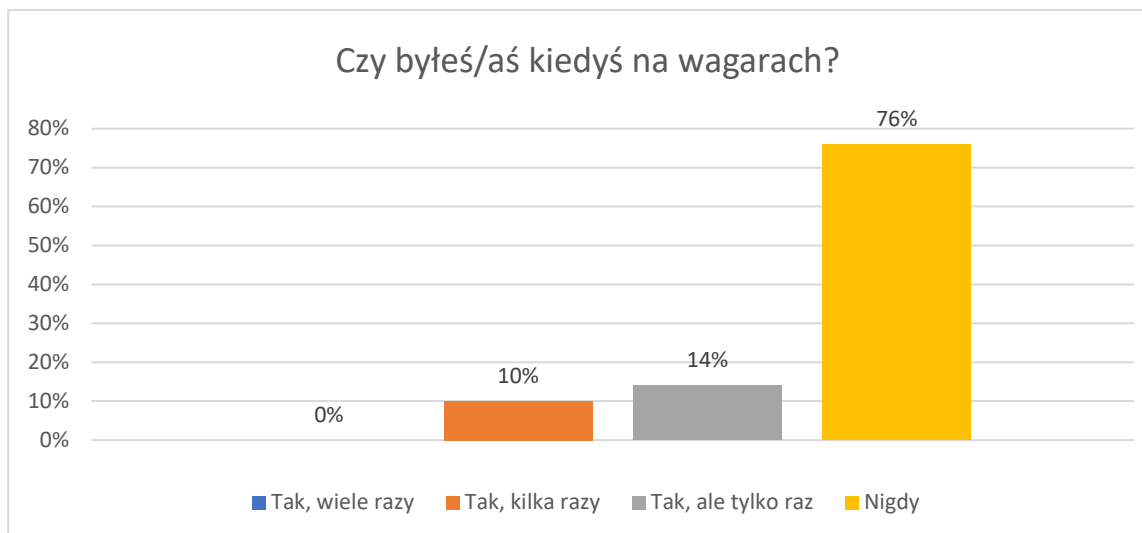
66

Uczniowie odpowiedzieli na kilka ogólnych pytań związanych z uczęszczaniem do szkoły. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na przedstawienie szkolnego środowiska w kontekście kwestii, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na częstość występowania niepożądanych zjawisk i zachowań wśród młodzieży.

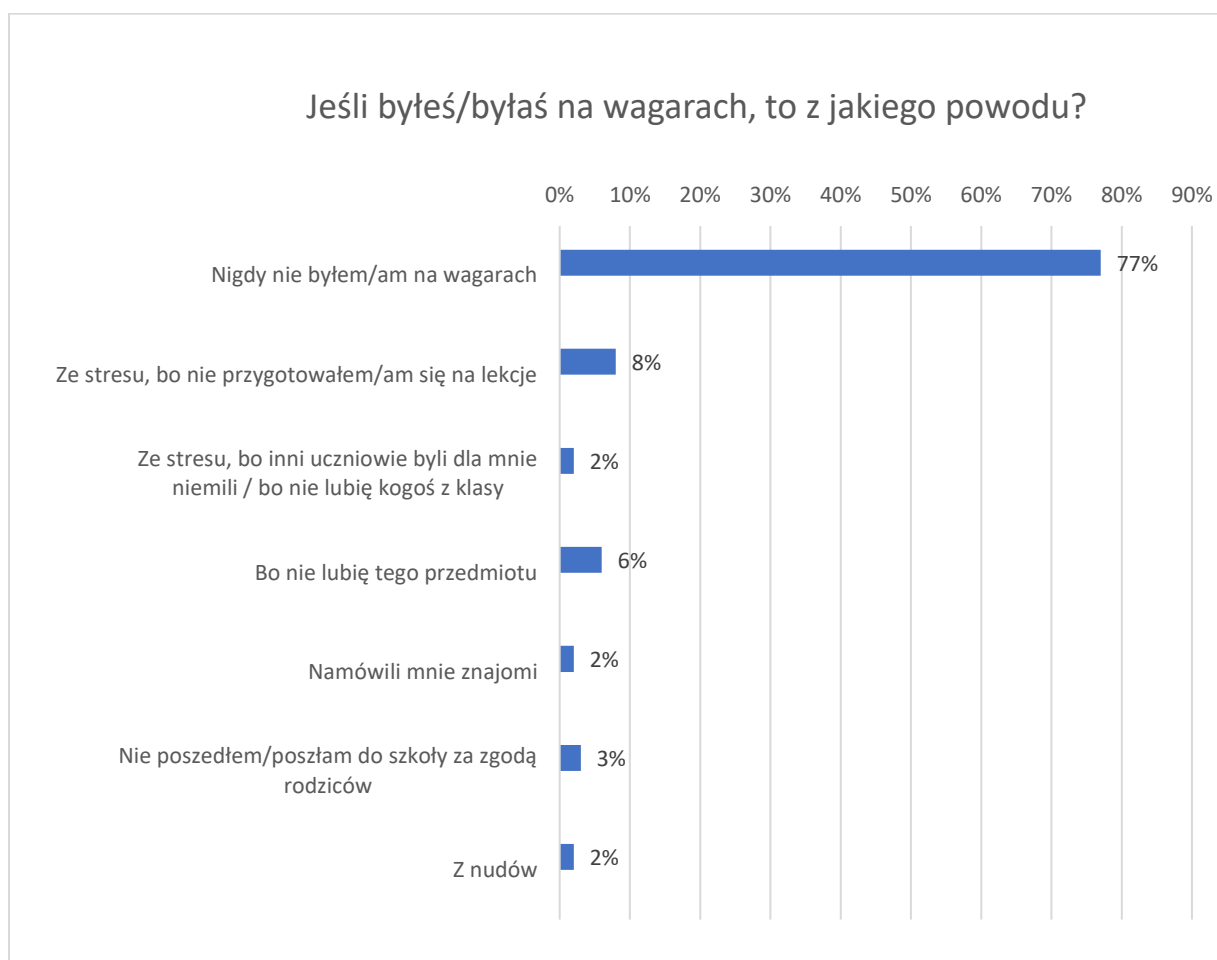
W pierwszej kolejności uczniowie zostali zapytani o to, jak czują się w swojej klasie. **Wyniki są zadowalające: 87% uczniów czuje się w swojej klasie raczej i bardzo dobrze.** Nie należy jednak bagatelizować faktu, że 13% przeciwnie określa swoje odczucia.

Uczniowie (SP 6-8) deklarują w większości, że nigdy nie byli na wagarach (76%) lub wagarowali tylko raz (14%). 10% ankietowanych uczniów deklaruje wielokrotne wagarary.

Od tego, jak często uczniowie wagarują, istotniejsze wydają się być powody, dla których decydują się to robić⁹. Najczęściej wskazywano na: stres spowodowany nieprzygotowaniem się do zajęć, niechęć do przedmiotu oraz zgodę rodziców.

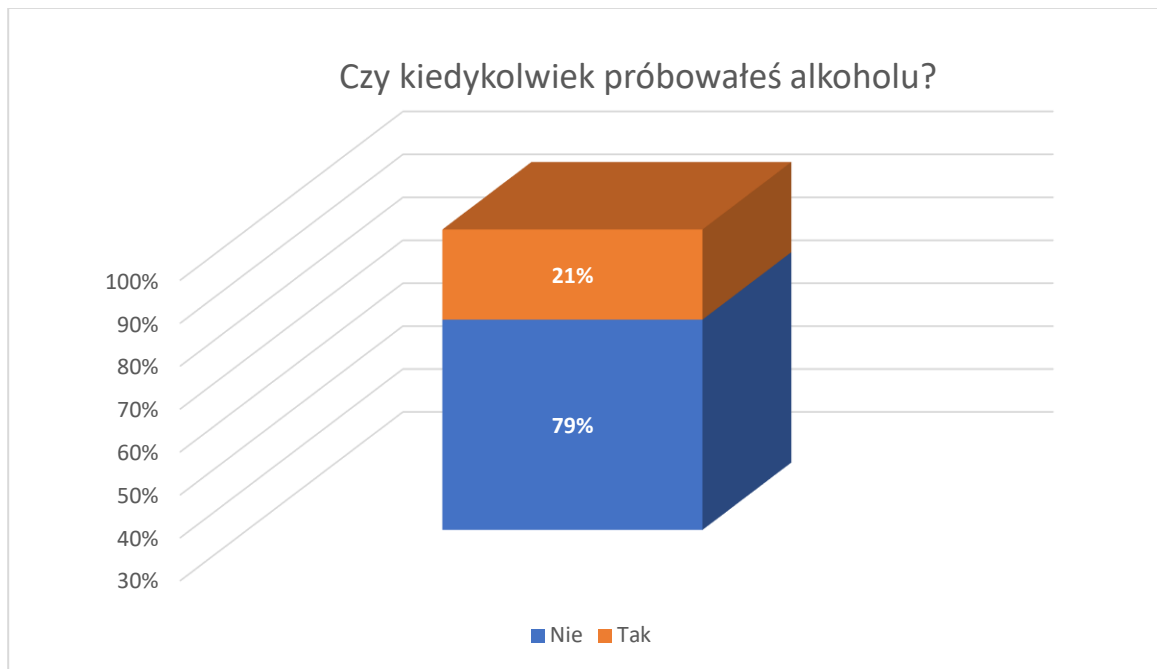

⁹ Uczniowie mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

WYNIKI

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL

Inicjację alkoholową ma za sobą 21% badanych uczniów klas 6-8 szkół gminy Osiek.

Najczęściej deklarowaną okolicznością inicjacji alkoholowej uczniów jest spotkanie ze znajomymi, towarzystwo rodziny oraz wyjazd wakacyjny.

Powyższe wyniki wydają się potwierdzać prawidłowość związaną z psychospołecznym rozwojem człowieka w wieku dorastania. Dla młodzieży najważniejszą społeczną grupą odniesienia są rówieśnicy. To utrzymanie pozycji w grupie znajomych jest jedną z najsilniejszych motywacji, aby sięgnąć po alkohol. Prawidłowość tę można wykorzystać w dobrym celu. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.

Oprócz okoliczności inicjacji ważne było dla nas także to, **jak często młodzi ludzie sięgają alkohol**. 79% uczniów wskazało, że spróbowało alkoholu tylko raz, a 14% deklaruje, że pije rzadziej niż raz w miesiącu.

W następnej kolejności zapytaliśmy uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. Badani uczniowie generalnie **najczęściej deklarują, że sięgają po piwo, wódkę oraz wino**.

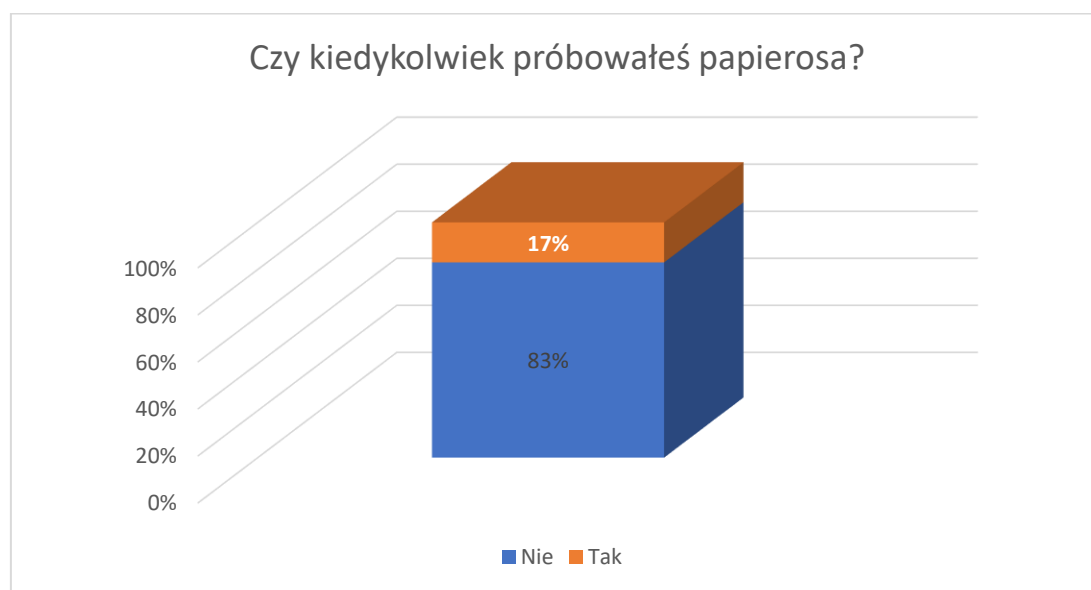

Kolejnym ważnym pytaniem, na które odpowiadali uczniowie było to dotyczące subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18 roku życia. **Pokazane poniżej wyniki wskazują, że 48% uczniów nie wie, czy da się kupić alkohol, gdy nie ma się ukończonych 18 r.ż. Może to sugerować, że ta część uczniów nigdy nie podejmowała próby nabycia alkoholu.** Z kolei łącznie 24% uczniów wskazuje, że jest przeciwnie, co oznacza, że mogą oni lub ich rówieśnicy być klientami w punktach ze sprzedażą alkoholu.

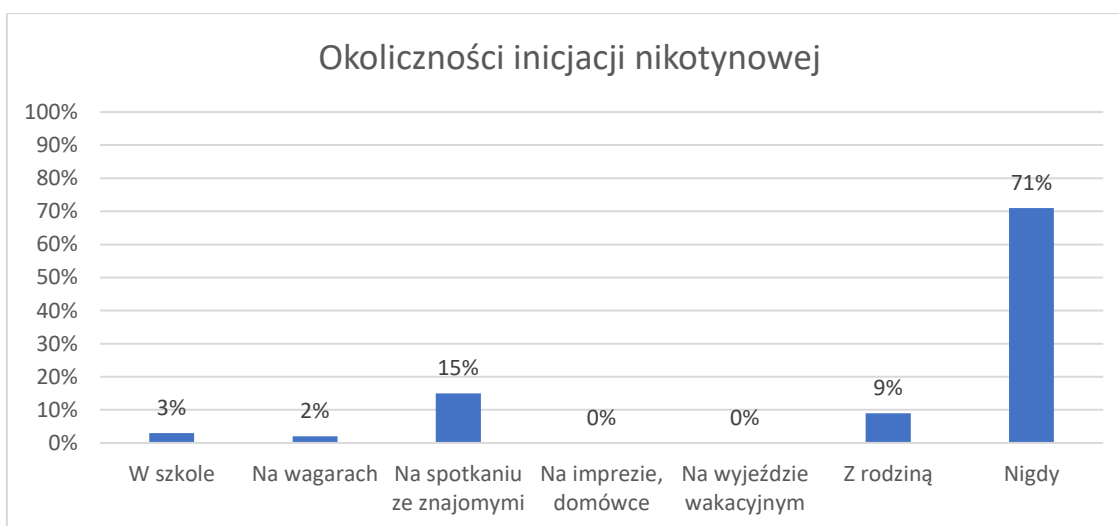

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY

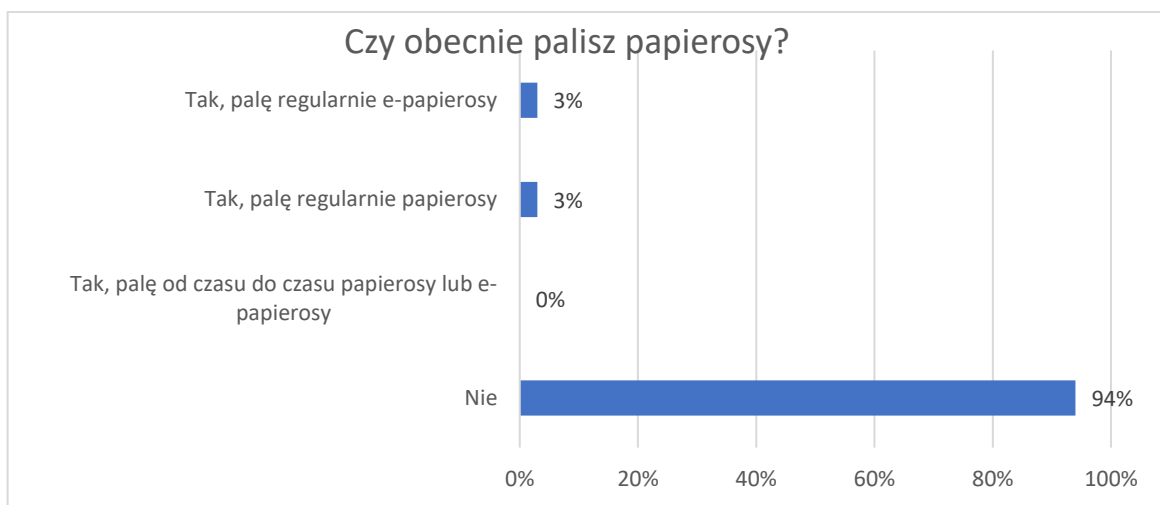
Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytaliśmy uczniów klas 6-8 z gminy Osiek, czy kiedykolwiek próbowali papierosa oraz w jakich okolicznościach. **Inicjację nikotynową ma za sobą 17% uczniów badanych klas.**

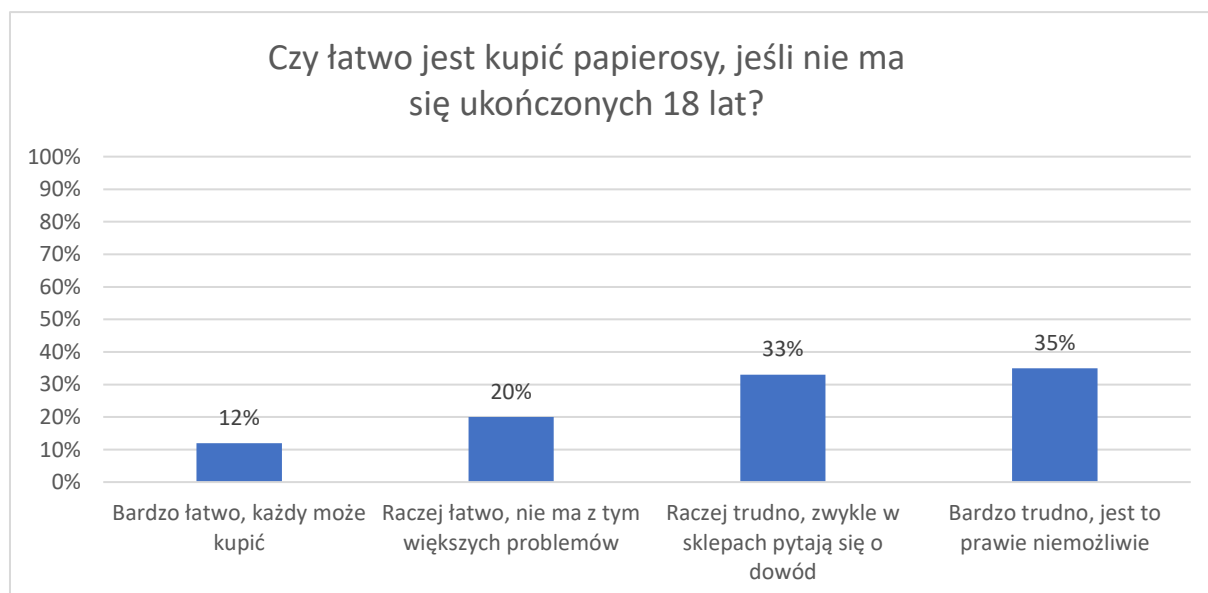
Najczęściej wskazywaną przez uczniów okolicznością zapalenia pierwszego papierosa było **spotkanie ze znajomymi oraz przyzwolenie rodziny.**

94% uczniów mających za sobą inicjacje nikotynową deklaruje, że nie pali aktualnie papierosów. Natomiast 3% przyznaje się do regularnego palenia papierosów a 3% e-papierosów.

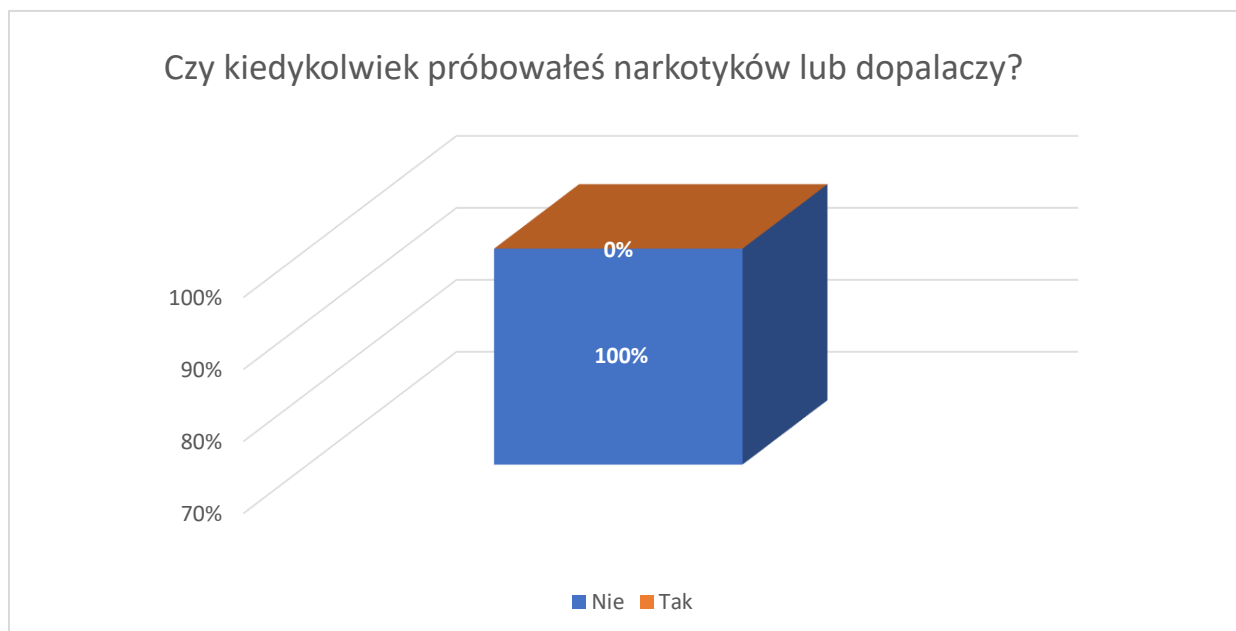

W kolejnym pytaniu uczniowie klas 6-8 gminy Osiek udzielali odpowiedzi na temat subiektywnej oceny łatwości, z jaką można dokonać zakupu papierosów. **Większość uczniów uważa, że jest to trudne bądź niemożliwe (68%).** Jednak dla 32% z nich zakup papierosów nie stanowiłby trudności.

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZYE

Wyniki badań wskazują, że uczniowie gminy Osiek (SP 6-8) nie przejawiają problemów związanych z próbami przyjmowania narkotyków lub dopalaczy.

Poniższy wykres przedstawia subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy. **Zdecydowana** większość uczniów nie wie, czy kupno narkotyków jest łatwe czy trudne, co pozwala wnioskować, że nigdy nie podejmowali próby takiego zakupu. **Jednak 9% z nich uważa, że w ich środowisku łatwo o zakup narkotyków.**

POSTAWY WOBEK SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Zbadaliśmy postawy i przekonania uczniów na temat różnych substancji psychoaktywnych. Wyniki zamieszczone są w tabeli poniżej.

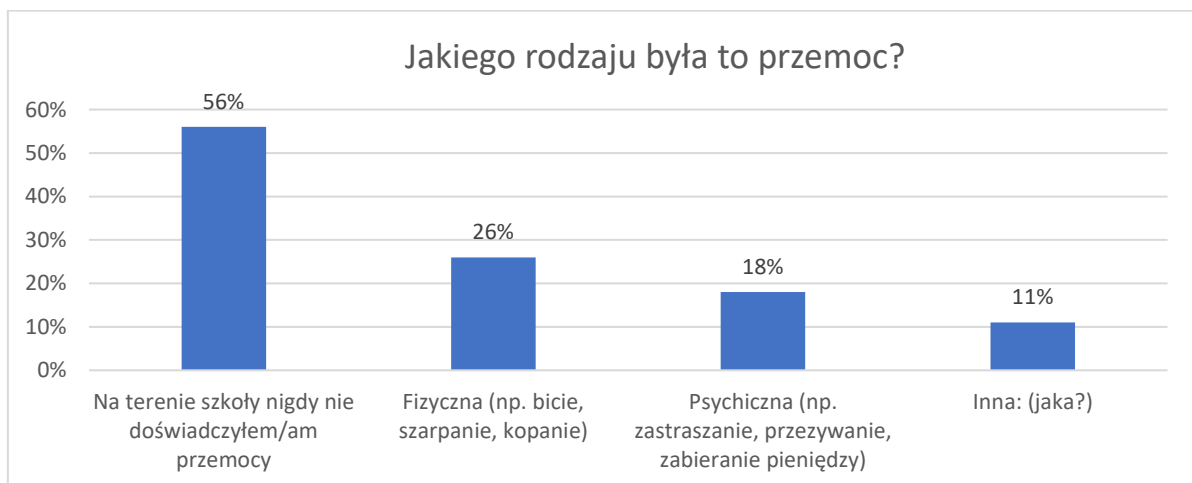
Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach SP 6-8				
<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zga- dzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	23%	48%	6%	23%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	17%	15%	32%	36%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	55%	18%	9%	18%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	9%	8%	24%	59%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	11%	6%	21%	62%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	17%	20%	16%	47%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	9%	5%	12%	74%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	53%	29%	4%	14%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	7%	14%	29%	50%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	17%	9%	30%	44%

PRZEMOC W SZKOLE

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w Gminie Osiek pozwalają przyrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

W ankiecie wytłumaczyliśmy uczniom, że przemoc może mieć formę fizyczną (np. bicie, popychanie) lub psychiczną (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Zapytaliśmy ich, jak często doświadczają jakichkolwiek form przemocy.

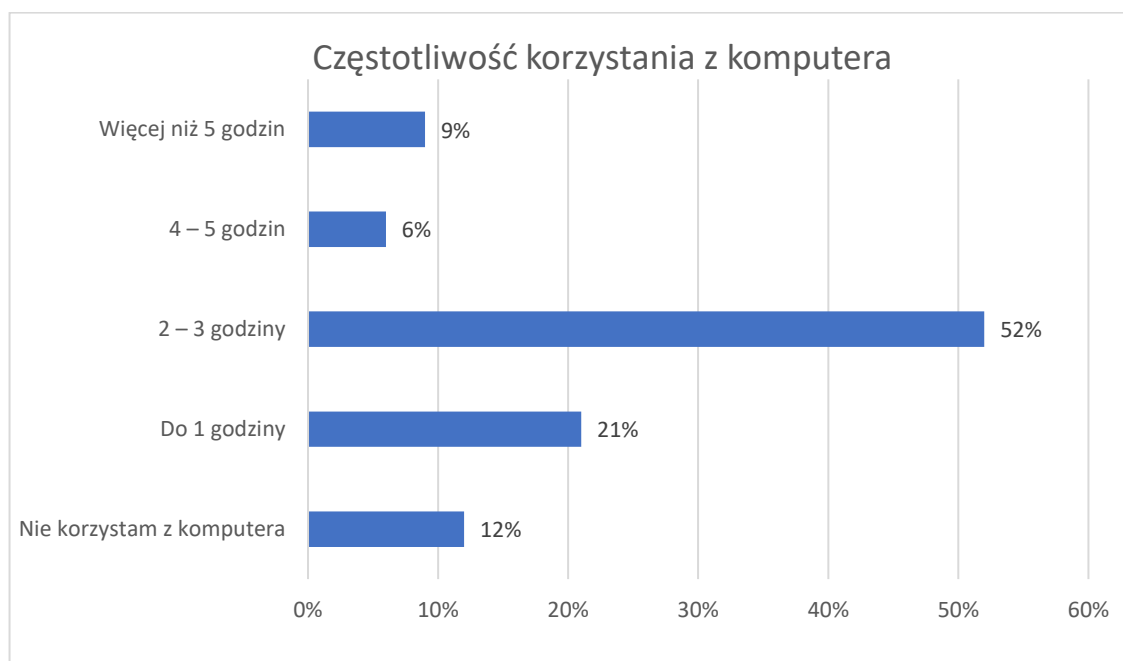
Spora część uczniów deklaruje, że nie są ofiarami przemocy doświadczanej ze strony innych uczniów (56%). Badani uczniowie w większym stopniu doświadczają przemocy fizycznej (26%,) niż psychicznej (18%).

UZALEŻNIENIE OD INTERNETU I CYBERPRZEMOC

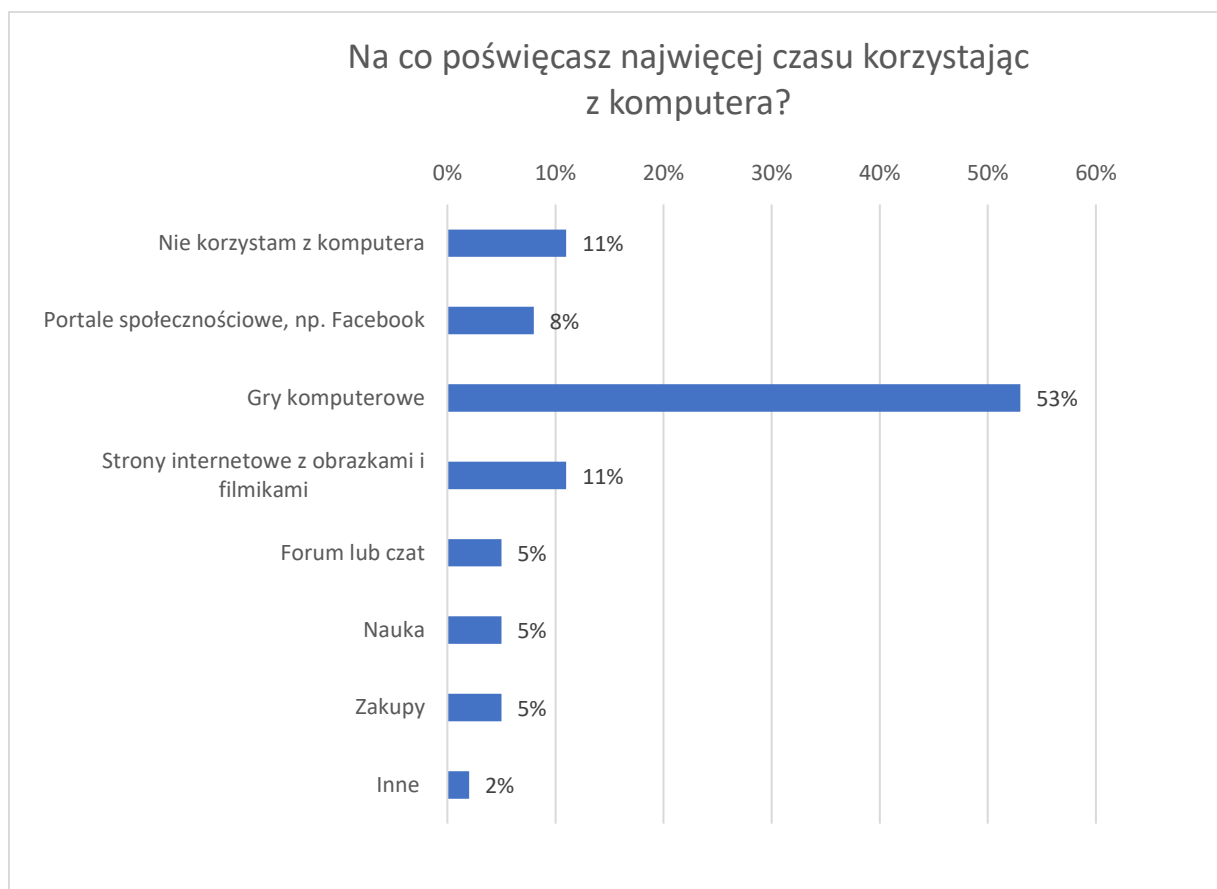
Nadmierne korzystanie z Internetu staje się dziś niezwykle poważnym problemem społecznym. Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażone są dzieci i młodzież, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki. Badania pokazują, że problem staje się coraz poważniejszy i wymaga szybkiej reakcji rodziców, opiekunów i pedagogów. W Polsce 23% badanych nastolatków (w wieku 11–16 lat) stwierdziło u siebie przynajmniej jeden z badanych symptomów nadużywania Internetu. Najczęściej występujący symptom to surfowanie po Internecie nawet wtedy, kiedy to specjalnie nie jest interesujące (38%) oraz zaniedbywanie rodziny, znajomych i nauki szkolnej (35%)¹⁰.

Większość badanych uczniów z Gminy Osiek spędza przed komputerem do 3 godzin dziennie (73%). 12% deklaruje, że w ogóle nie korzysta z komputera.

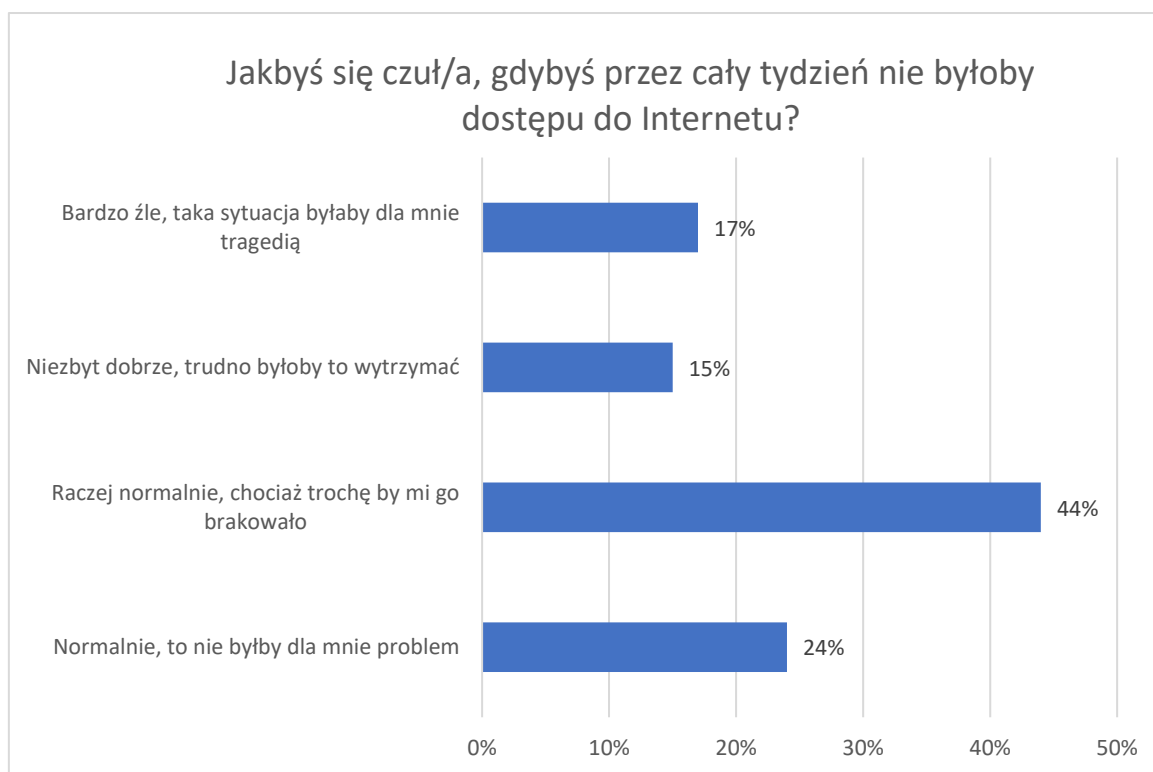
¹⁰ L. Kirwil L., *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II*, SWPS, Warszawa 2011.

Zapytaliśmy uczniów, w jaki sposób najczęściej wykorzystują komputer, kiedy spędzają przy nim czas. **Najbardziej popularnymi formami okazują się być: gry komputerowe (53%) oraz strony internetowe ze śmiesznymi filmikami i obrazkami (11%).**

Łącznie 68% uczniów deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miały dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki.

Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich negatywnych przyzwyczajeń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.

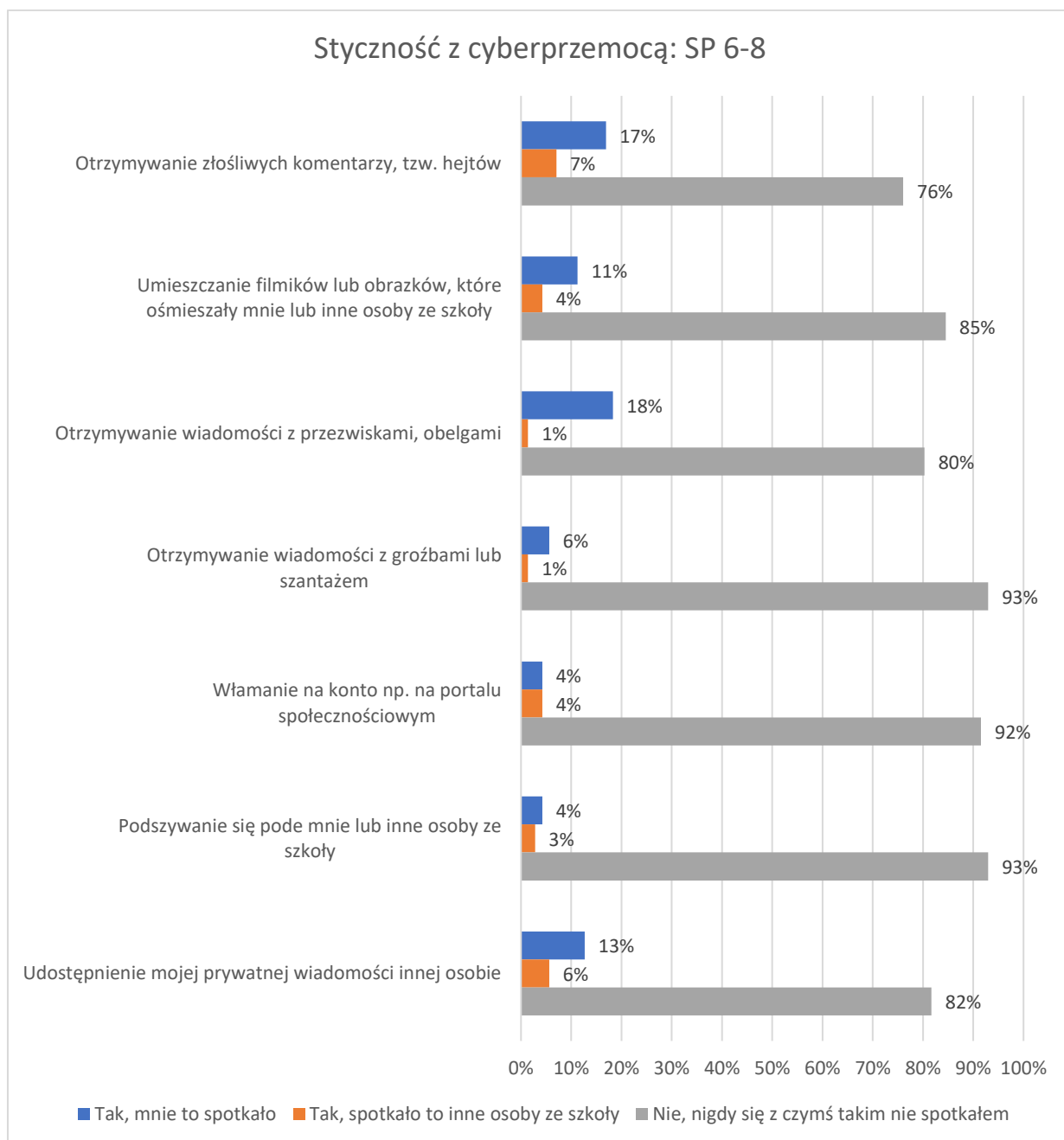

Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom klas 6-8 w Gminie Osiek nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

24% uczniów doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio daną osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

Uczniowie (SP 6-8) dość często otrzymywali wiadomości z obelgami (19%) oraz często padali też ofiarami udostępniania innym prywatnych wiadomości (26%)

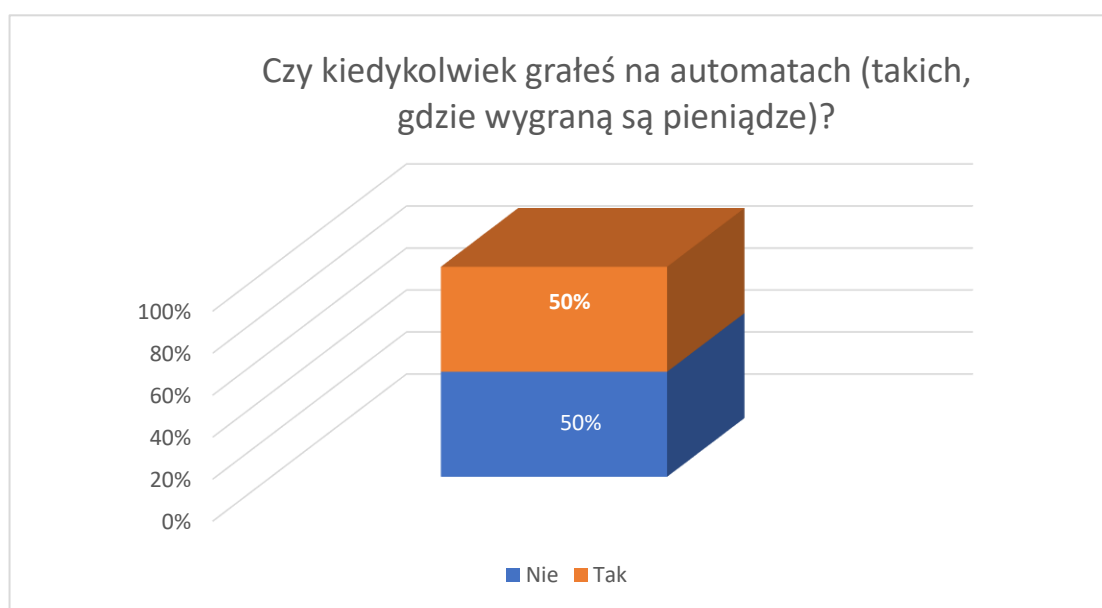
Wskazuje to na konieczność szerokiej edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych.

HAZARD

Prawie 5% młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej gra na automatach o niskich wygranych stanowi jedną z często praktykowanych form spędzania czasu wolnego (przynajmniej raz na tydzień lub prawie codziennie)¹¹. Nastolatki w stopniu większym niż osoby dorosłe są podatne na patologiczny hazard, a zwłaszcza na negatywne skutki gier¹². Faktem jest, że – szczególnie dla młodzieży – hazard w Internecie jest generalnie dużo łatwiej dostępny niż hazard tradycyjny, ze względu na mniejszą kontrolę wieku oraz możliwość grania o dużo niższe stawki¹³.

Poniższe wykresy ilustrują popularność gier hazardowych wśród młodych mieszkańców Gminy Osiek (SP 6-8). **Połowa uczniów nigdy nie korzystała nigdy z formy „rozrywki” jaką jest gra na automatach.**

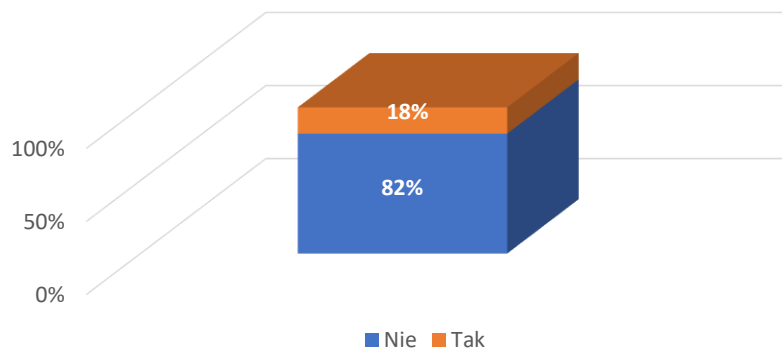
W porównaniu do gier na automatach, internetowe gry „na pieniądze” są mniej popularne wśród młodzieży z Gminy Osiek.

¹¹ P. Sobierajski, J. Szczepkowski, *Postawy zdrowotne młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2011.

¹² M. Griffiths M., *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dorastania*, GWP, Gdańsk 2004.

¹³ M. Griffiths M., Gambling Addiction on the Internet, w: Young K. S., Abreu N. de (ed.), *Internet Addiction. A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, Hoboken: John Wiley and Sons.

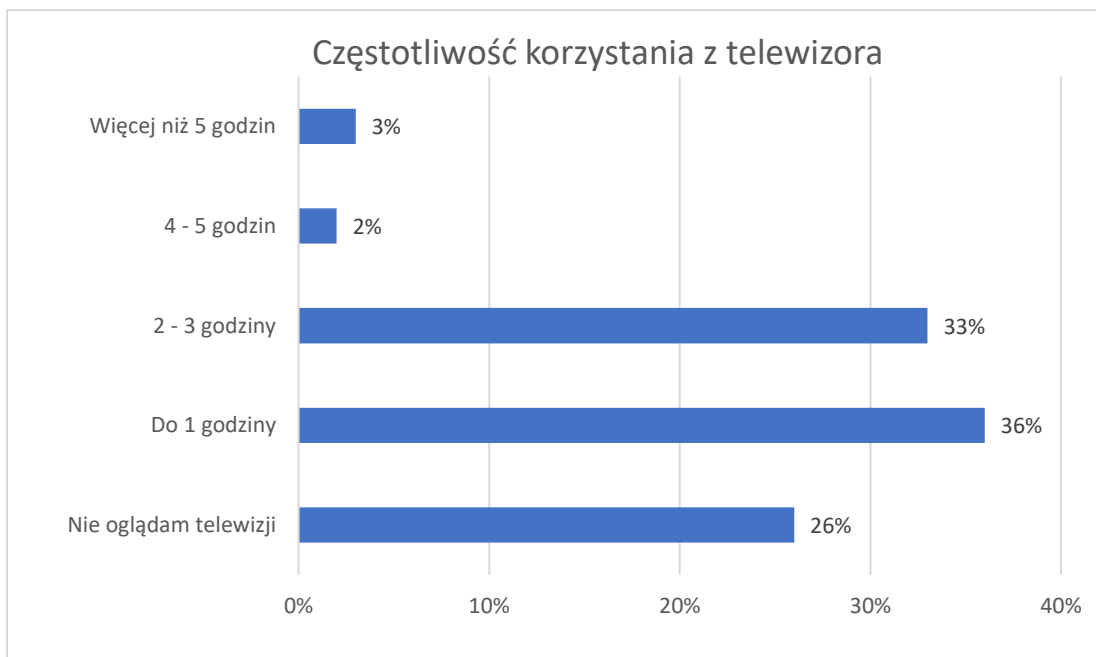
Czy kiedykolwiek grałeś w gry internetowe,
w których można wygrać pieniądze (np. poker)

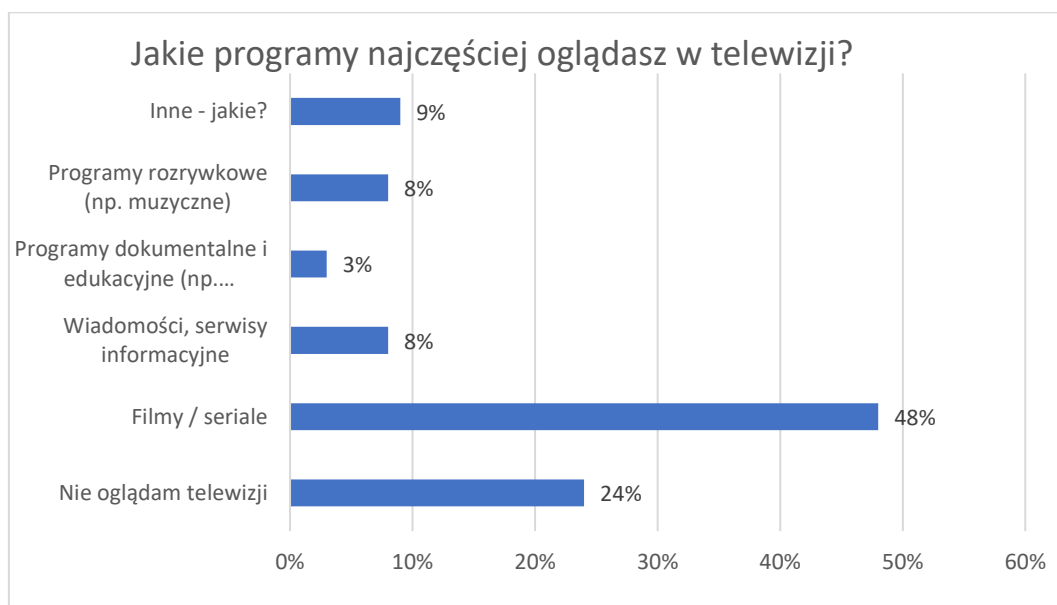
We fragmencie opracowania „Telewizja a poziom agresji” przede wszystkim podano liczne przykłady programów telewizyjnych, skutkujące wzrostem poziomu niepokoju, a nawet agresji wśród dzieci i młodzieży. Wynika to stąd, że korzystając z nieskrępowanego dostępu do wielu kanałów, najmłodszy telewidz napotyka na duże trudności z odnalezieniem audycji o miłości, przyjaźni czy bezinteresowności. Z drugiej strony, z łatwością odnajduje programy ukazujące konflikty, bójki, prostytutkę, rozwody, zdrady, molestowanie seksualne, gwałty, zabójstwa, szantaż itp. Przemoc i agresja są na porządku dziennym i to nie tylko w filmach skierowanych do dorosłych, ale co zatrażające – również do dzieci. Zwrócono uwagę także na złudny obraz piękna, lansowany przez telewizję. Młodzi telewidzowie za wszelką cenę często starają się upodobnić do postaci „ze szklanego ekranu”, co często wiąże się z konsumpcyjnym stylem życia.¹⁴

Zapytaliśmy anektowanych uczniów, ile czasu spędzają przed telewizorem. Badani uczniowie deklarowali najczęściej poniżej 1 godziny (36%) oraz 2-3 godziny godzinny dziennie (33%) lub w ogóle (26%). **Niepokojący jest fakt, iż łącznie 5% uczniów deklaruje, że spędza na oglądaniu telewizji więcej niż 4 godziny dziennie.**

¹⁴ Rola telewizji w kształtowaniu zachowań zdrowotnych dzieci i młodzieży. Cz. III. Zachowania antyzdrowotne, Hygeia Public Health 2011, źródło: <http://www.h-ph.pl/pdf/hyg-2011/hyg-2011-2-235.pdf> (dostęp: 6.10.2020)

Zapytaliśmy uczniów, również o to jakie programy najczęściej oglądają. Najbardziej popularnymi programami w telewizji są filmy i seriale (48%).

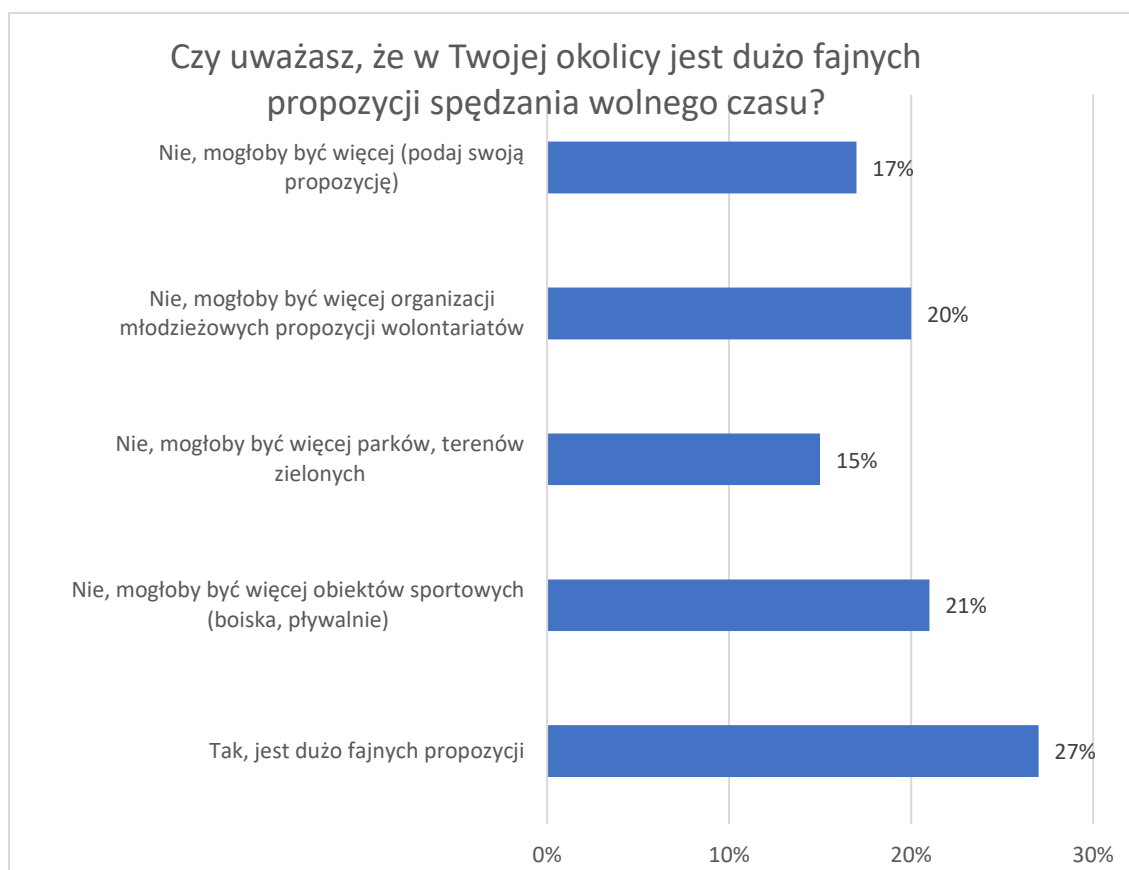
CZAS WOLNY

Wśród ulubionych sposobów spędzania czasu wolnego młodzieży dominują spotkania z przyjaciółmi i znajomymi (86%). Popularną aktywnością towarzyską są też wyjścia do dyskotek i klubów (19%), jednak miłośników tego typu rozrywki po raz kolejny ubyło. Blisko jedna trzecia badanych (31%) najchętniej przeznaczą wolny czas na uprawianie sportu, które jest minimalnie mniej popularne niż dwa lata temu. Po jednej czwartej uczniów lubi spędzać czas grając w gry komputerowe (25%) lub surfując w Internecie (25%), a jedna dziesiąta (10%) – na udzielaniu się w serwisach społecznościowych. Podobne jak przed dwoma laty odsetki uczniów preferują spędzać wolny czas z książką (17%) lub przed telewizorem (18%). Około jednej ósmej (13%) poświęca czas na aktywności artystyczne, a nieco mniej (9%) chodzi na koncerty. „Nic nierobienie” – spanie, leżenie, odpoczywanie – stanowi preferowaną formę spędzania czasu wolnego niemal jednej trzeciej młodzieży (29%), a jej popularność utrzymuje się od dwóch lat na wyższym niż wcześniej poziomie.¹⁵

Czas wolny to czas, który pozostaje do dyspozycji dziecka po wypełnieniu obowiązków szkolnych i domowych, na odpoczynek, regenerację fizyczną i psychiczną organizmu, ale także na zabawę oraz rozwój zdolności i zainteresowań.

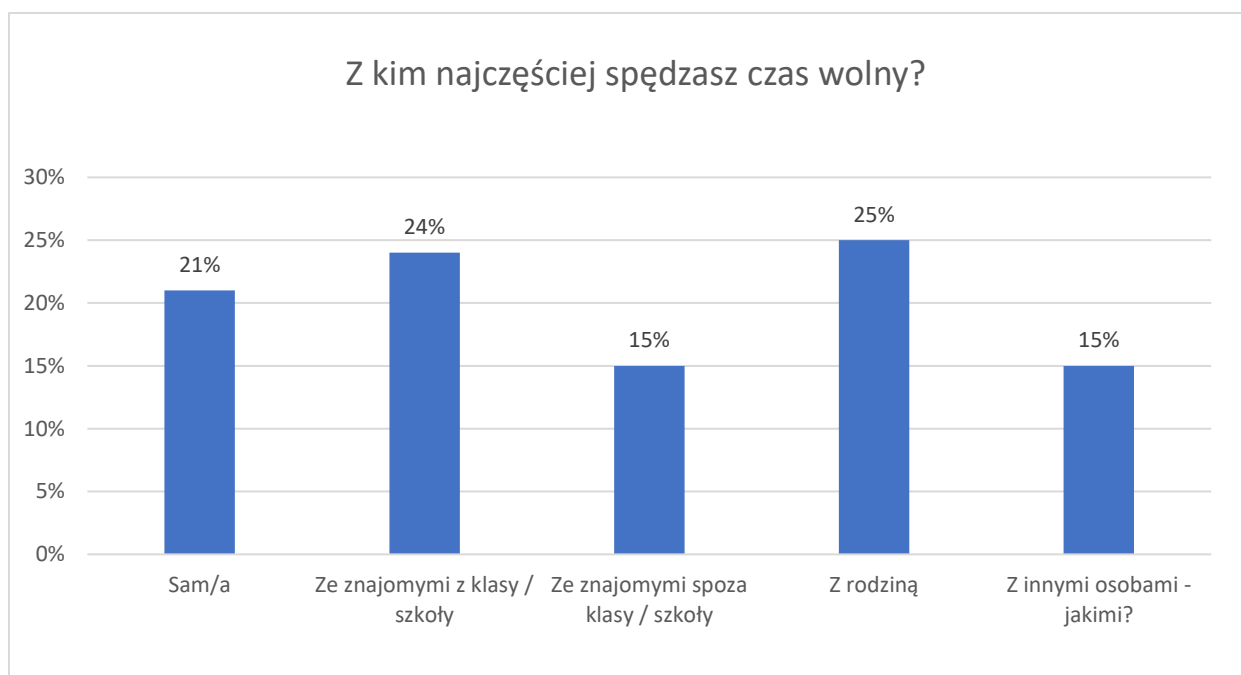
Uczniowie klas 6-8 gminy Osiek uważają, że w okolicy jest wiele propozycji spędzania wolnego czasu, jednakże mogłoby pojawić się więcej obiektów sportowych (21%).

¹⁵ Centrum Badania Opinii Społecznej, Komunikat z badań: Młodzież 2018, Warszawa 2019 (dostęp: 5.10.2020 r.)

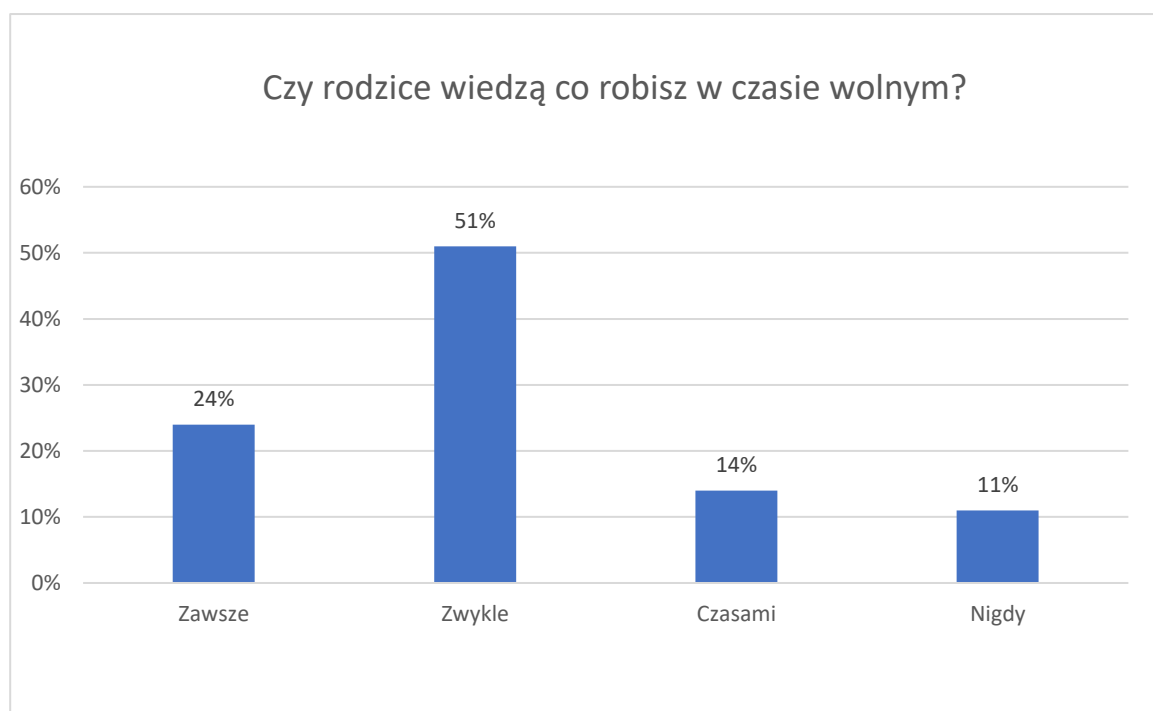

Największy wpływ na sposób organizowania czasu wolnego przez dzieci ma rodzina, a dokładniej wzorce, jakie w niej panują. To na rodzicach więc spoczywa największy obowiązek rozwijania u swoich pociech umiejętności wykorzystywania czasu wolnego. Wspólne spędzanie czasu, gry i zabawy w gronie rodziny, wspólne spacerowanie i rozmowy pozwalają nie tylko na wspaniałe spędzenie popołudnia czy wieczoru, ale też pozwalają dziecku wykształcić nawyk przyjemnego spędzania czasu wolnego. Im młodsze dziecko, tym większy wpływ mają na jego rozwój osoby znaczące oraz wzorce przez nie przekazywane.

Badani uczniowie najczęściej czasu wolnego spędzają z rodziną (25%) lub ze znajomymi z klasy/szkoły (24%).

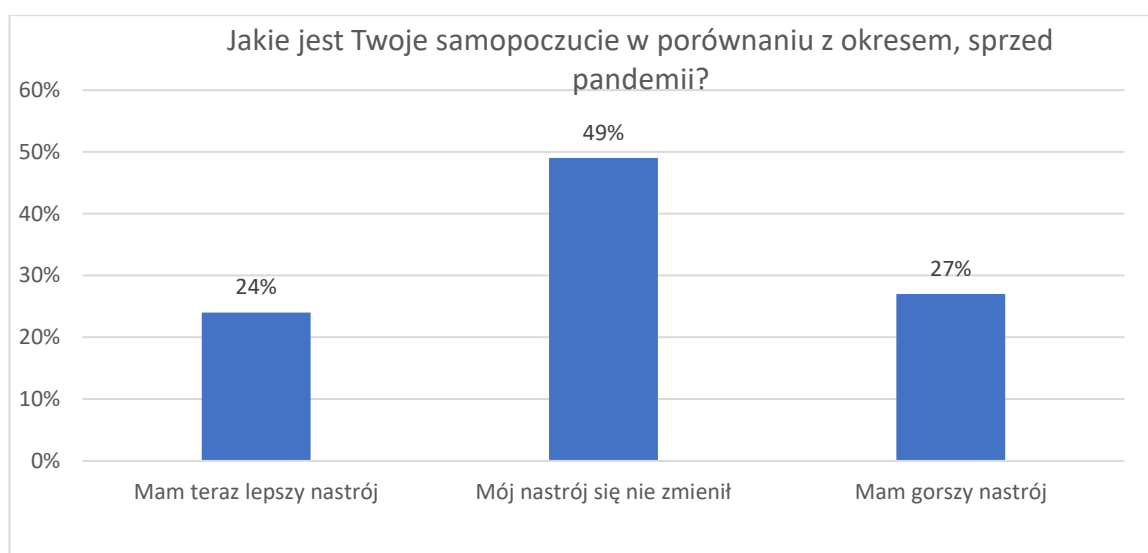
Na koniec zapytaliśmy uczniów o zdanie, czy według nich rodzice wiedzą, co ich dzieci robią w czasie wolnym. 24% badanych deklaruje, że ich rodzice zawsze wiedzą co robią w wolnym czasie. Szczegółowy rozkład odpowiedzi zaprezentowano poniżej.

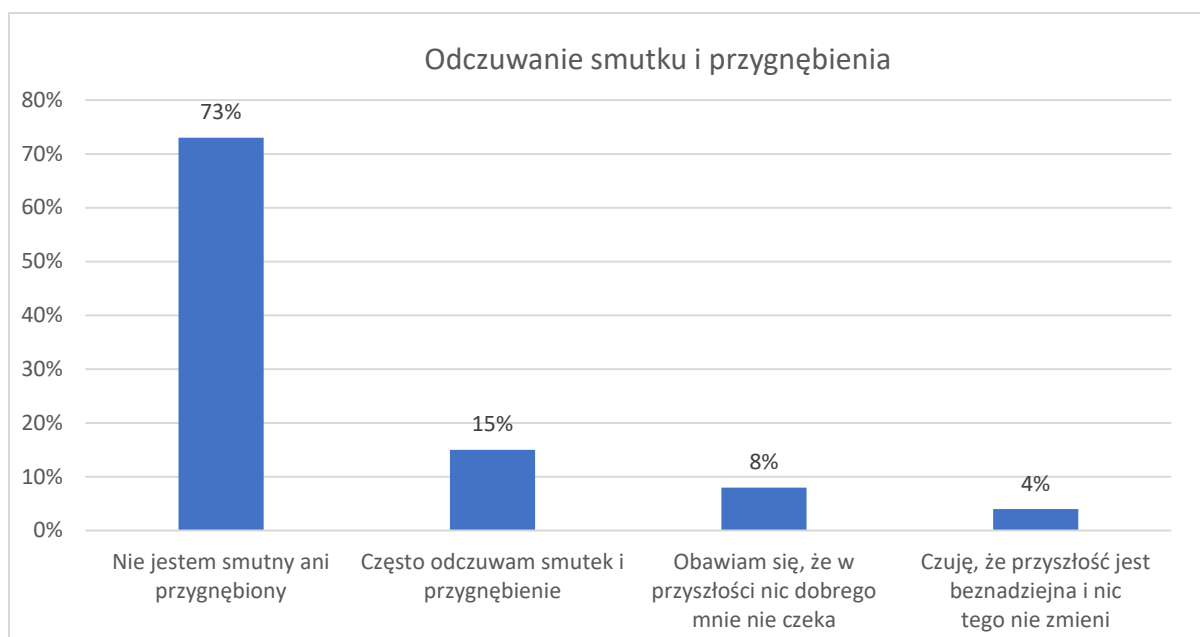
PROBLEMY I ODCZUCIA ZWIĄZANE Z EDUKACJĄ ZDALNĄ W CZASIE PANDEMII COVID-19

Spółeczna rewolucja cyfrowa i związana z nią powszechność wykorzystania nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych w wielu obszarach życia wymusiły konieczność ich włączenia także w obszar edukacji szkolnej. Dzięki temu szkoła miała stać się miejscem nowoczesnym, podążającym za społeczno-technologicznymi zmianami, w tym głównie nastawionym na wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w kształceniu i wspieraniu procesu dydaktycznego oraz na rozwijanie kompetencji cyfrowych umożliwiających m.in. wyszukiwanie, selekcję i weryfikację informacji online, własną ekspresję, współpracę, rozwiązywanie problemów czy aktywne uczestnictwo w życiu społecznym, obywatelskim i kulturowym.¹⁶

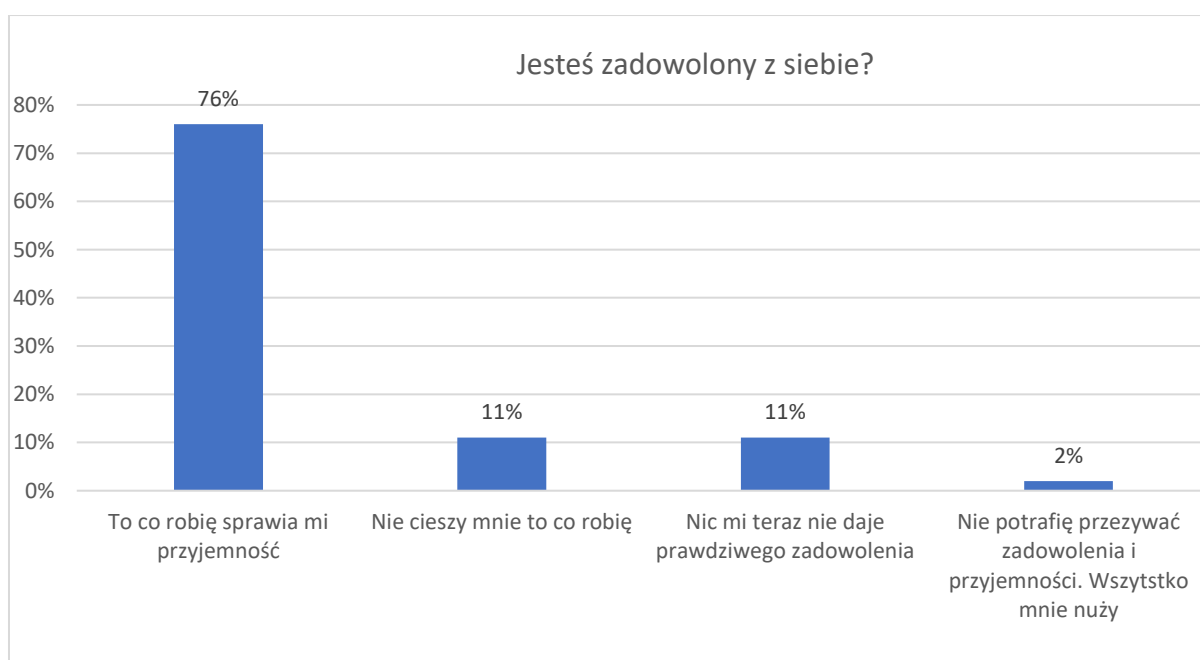
Niemal połowa ankietowanych uczniów szkół w Osieku (49%) zadeklarowała, że ich **nastrój i samopoczucie nie zmieniły** się w porównaniu do okresu sprzed pandemii. **Zauważalne są również odpowiedzi mówiące o polepszeniu się nastroju w obecnej sytuacji (24%) oraz o pogorszeniu nastroju (27%).** Ponad połowa uczniów deklaruje, że w aktualnej sytuacji nie jest smutna (73%).

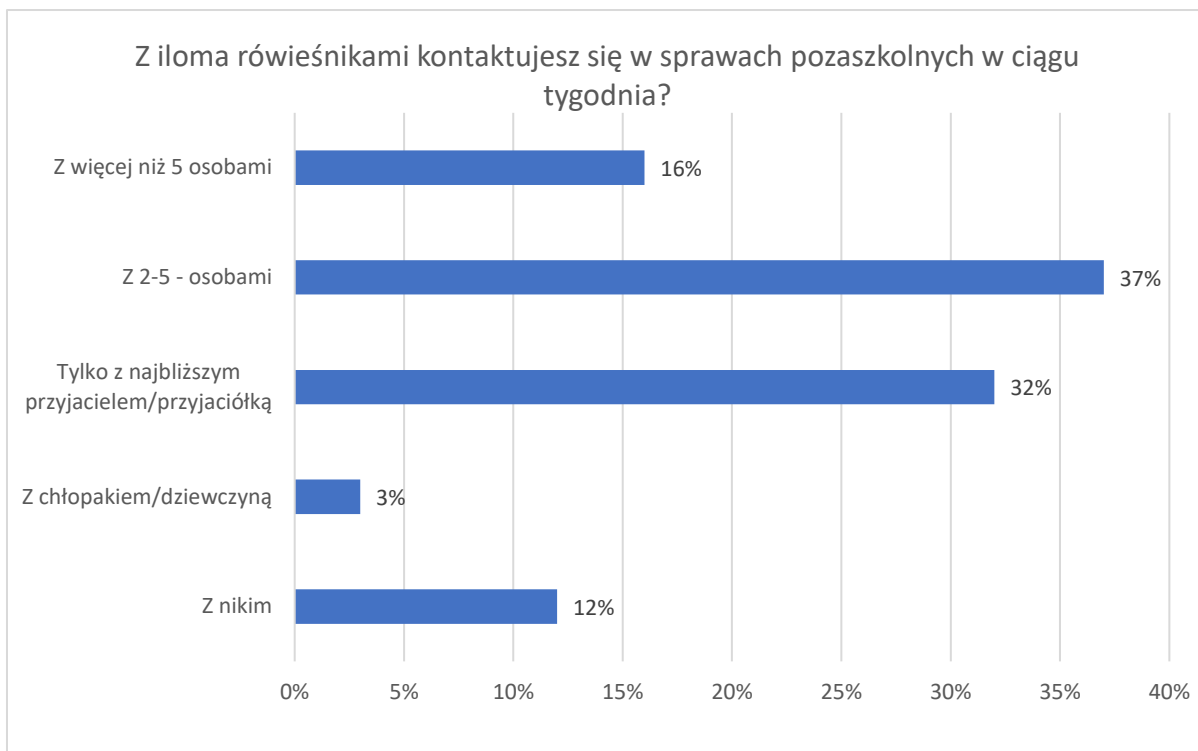
¹⁶ Edukacja zdalna: co się stało z uczniami ich rodzicami i nauczycielami? Ptaszek G. (2020)

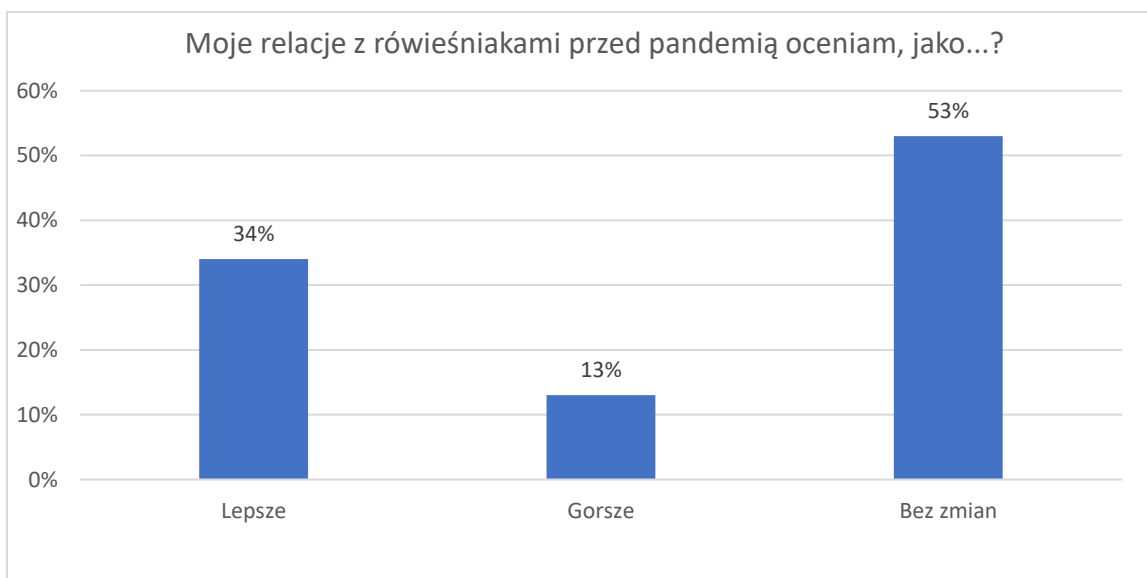
Zapytaliśmy również uczniów czy aktualnie są zadowoleni z siebie, twierdząco odpowiedziała większość z nich (76%). Pojawiły się również wskazania mówiące, że nic teraz nie daje prawdziwego zadowolenia (11%) oraz *nie cieszy mnie to, co robię* (11%).

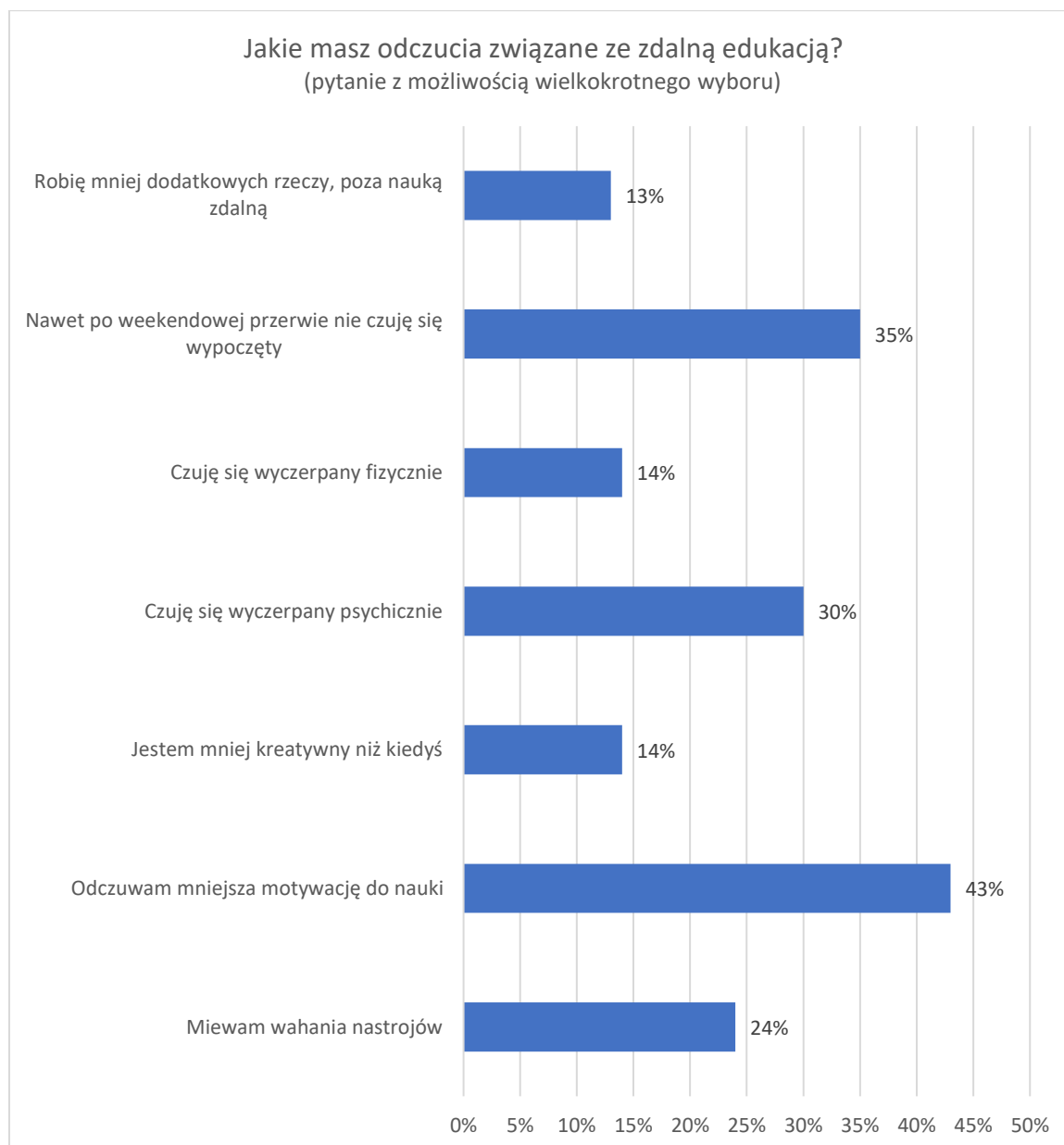
W tej części ankiety uczniowie zostali zapytani o liczbę rówieśników, z którymi kontaktują się w sprawach niezwiązanych ze szkołą w ciągu tygodnia. **Najwięcej wskazań odnosiło się do przedziału 2 – 5 osób (37%).** Należy mieć również na uwadze fakt, iż **12% uczniów zadeklarowało, że nie kontaktuje się z rówieśnikami w sprawach pozaszkolnych.**

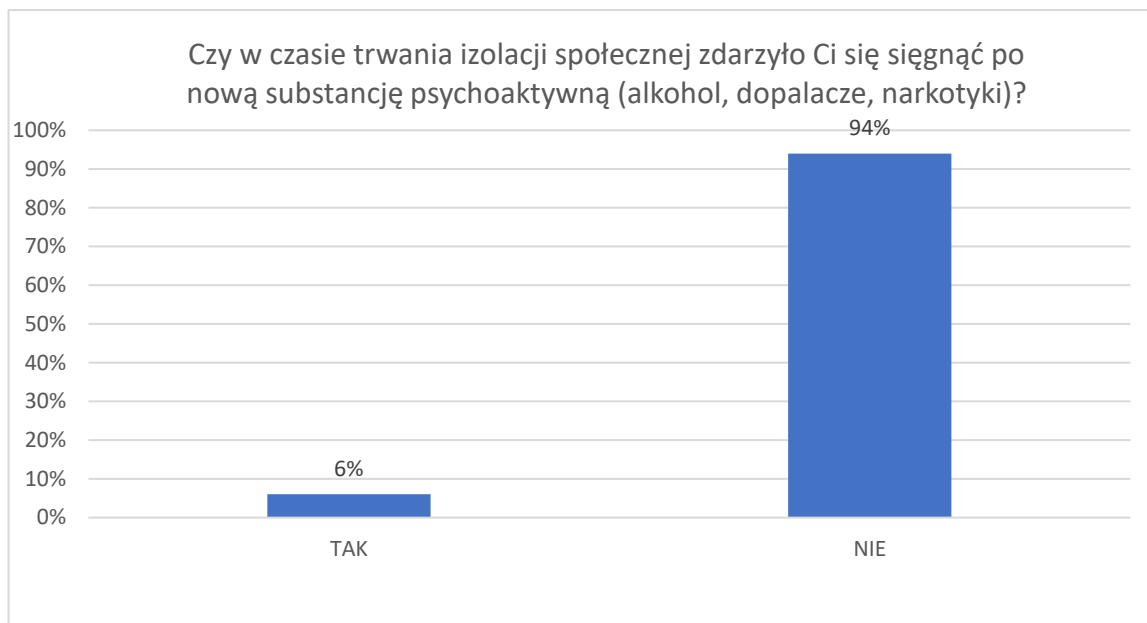
W subiektywnej ocenie uczniów wszystkich ankietowanych klas, ich relacje rówieśnicze przed pandemią w porównaniu do aktualnych **pozostają bez zmian (53%)**. Taki stan rzeczy może być uwarunkowany okresem rozwoju młodego człowieka oraz procesem nawiązywania i utrzymywania relacji z rówieśnikami.

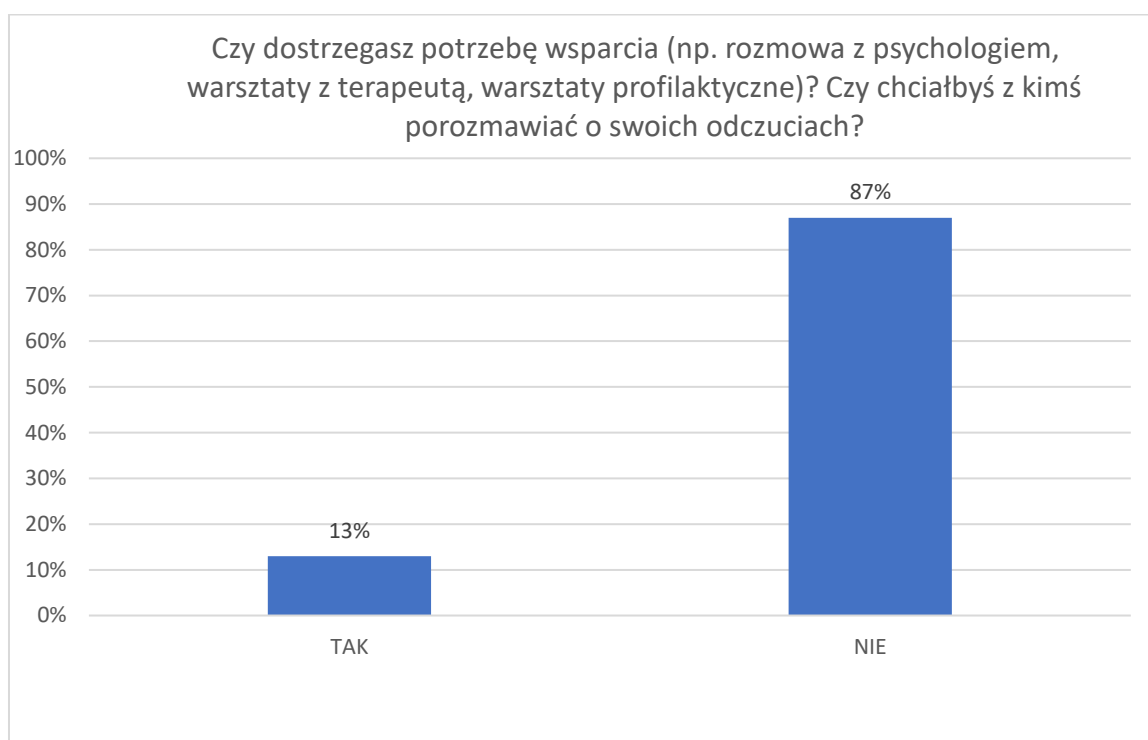
Poprosiliśmy również młodzież o ocenę ich odczuć związanych z nauką zdalną. **Zdecydowana większość uczniów wskazywała:** po weekendowej przerwie nie czuję się wypoczęty (35%), odczuwam mniejszą motywację do nauki (43%) oraz jestem wyczerpany psychicznie (30%).

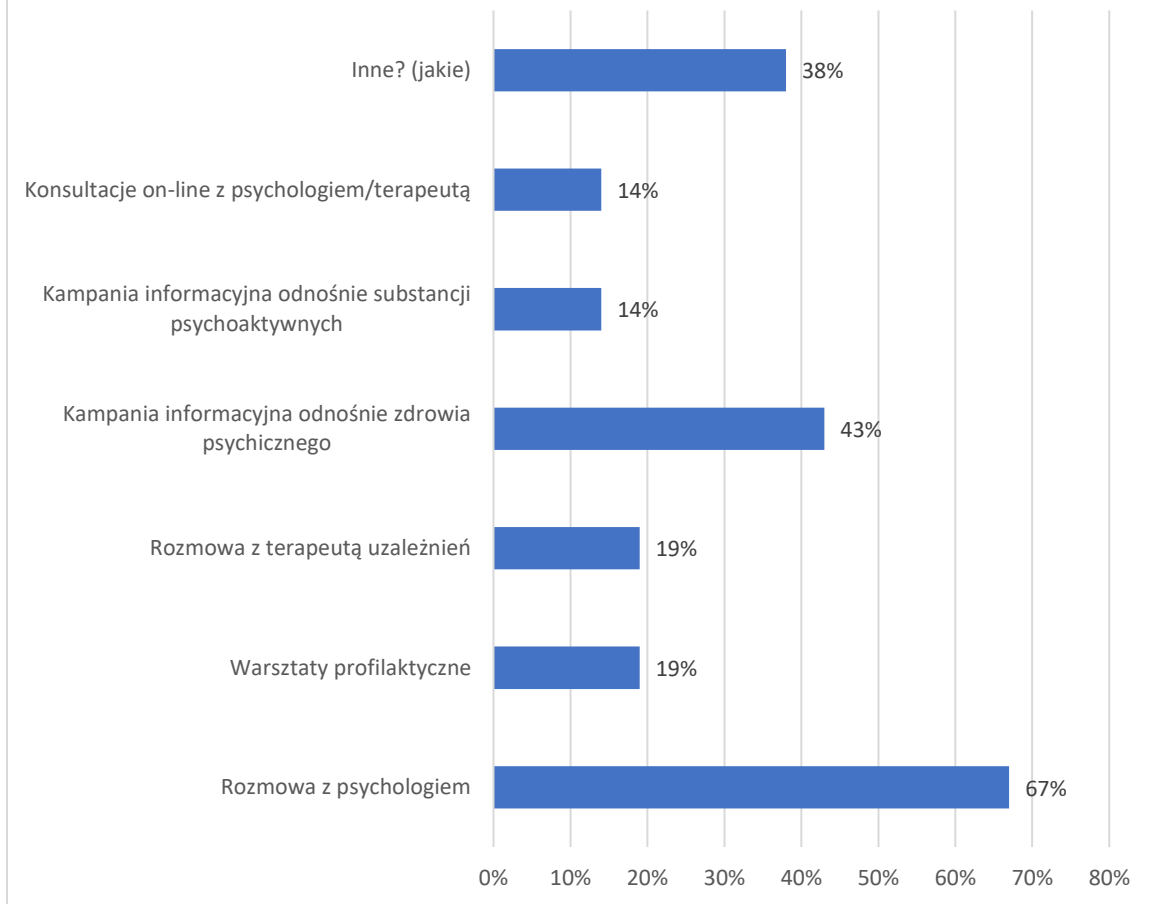
Zapytaliśmy uczniów szkół podstawowych Gminy Osiek czy w czasie izolacji społecznej sięgnęli po nową, nieużywaną jeszcze przez nich substancję psychoaktywną (jak np. alkohol, narkotyki). Większość z nich (96%) zadeklarowali, że nie podejmowali prób przyjmowania nowych substancji.

W subiektywnej ocenie uczniów szkół Gminy Osiek, zdecydowana większość nie dostrzega potrzeby wsparcia czy rozmowy o swoich odczuciach ze specjalistą. Pojawiły się również odpowiedzi wyrażające potrzebę, rozmowy z psychologiem, kampanii odnośnie zdrowia psychicznego oraz warsztatów profilaktycznych.

Jakie wsparcie byłoby najbardziej potrzebne?

PODSUMOWANIE

Dorośli mieszkańcy gminy Osiek:

- Do najpoważniejszych problemów społecznych w opinii mieszkańców należą: **zanieczyszczenie wody (69%), bezrobocie (56%) oraz wzrost uzależnienia od alkoholu w ostatnim czasie (53%).**
- Według opinii wyrażonych w ankiecie na temat spożywania alkoholu wydawałoby się, że mieszkańcy Gminy Osiek odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o **niskim poziomie ryzyka** - mieszkańcy gminy piją nieregularnie, jednorazowo spożywając stosunkowo niewielkie ilości alkoholu. **Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1-2 (44%) oraz 3-4 porcje alkoholu (17%).**
- Wydaje się wskazane przeprowadzenie wśród mieszkańców Gminy Osiek kampanii informacyjnej, mającej na celu zwrócenie uwagi na negatywne skutki palenia papierosów (**17% przyznaje się do regularnego palenia**) oraz spożywania alkoholu na organizm człowieka oraz konsekwencje społeczne związane z jego nadmiernym i regularnym spożywaniem. **Warto przy tej okazji szeroko poinformować mieszkańców o miejscach, gdzie osoba uzależniona od alkoholu może uzyskać pomoc – 75% ankietowanych tego nie wie.** Kształtowanie postaw mieszkańców powinno nie tylko wiązać się z oddziaływaniem na poziom ich wiedzy, ale także koncentrować się na dwóch pozostałych składnikach postaw, czyli przekonaniach oraz emocjach, które mają swoje odzwierciedlenie w motywacjach mieszkańców, sięgających po alkohol. Dlatego, należałoby wziąć pod uwagę możliwość zorganizowania szeregu darmowych spotkań otwartych, mających na celu kształtowanie umiejętności i kompetencji społecznych związanych z asertywnością, radzeniem sobie z negatywnymi emocjami czy identyfikacją podejmowanych przez siebie zachowań ryzykownych oraz źródeł ich występowania.
- Badani respondenci deklarują, że w swoim środowisku mają przypadki osób przyjmujących substancje odurzające tj. narkotyki i dopalacze. **Aż 64% ankietowanych zna co najmniej jedną osobę zażywającą narkotyki lub dopalacze.**

- Według ankietowanych zjawisko przemocy w rodzinie w gminie Osiek jest zauważalne (**25% ankietowanych deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a 22% podejrzewa, że do tego dochodzi**). Celem zwiększenia świadomości mieszkańców na temat przemocy w rodzinie, należałoby, na przykład, przeprowadzić na terenie gminy kampanię informacyjną dotyczącą przemocy w rodzinie oraz lokalnych instytucji, które mogą udzielać pomocy. **Należy zwrócić uwagę, że 75% mieszkańców gminy nie wie, gdzie zwrócić się może po pomoc osoba doświadczająca przemocy w rodzinie.**
- Niepokojące są dane związane są z subiektywnym oszacowaniem uzależnienia od komputerów lub Internetu w gminie. **Łącznie 84% mieszkańców uważa, że tego typu uzależnienie jest dość i bardzo powszechne w środowisku lokalnym.**

Sprzedawcy napojów alkoholowych Gminy Osiek:

- Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu pozwala sądzić, iż **sprzedawcy odpowiedzialnie podchodzą do sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim**. W przypadku wątpliwości, co do wieku osoby kupującej alkohol większość badanych deklaruje, że zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek (22%, a 78% robi to często). **W opinii 45% sprzedawców próba zakupu przez niepełnoletnich zdarza się najczęściej kilka razy w miesiącu oraz roku (33%), a także nawet codziennie (11%).** Dodatkowo, w zestawieniu tych wyników z opiniami badanych uczniów w szkołach z terenu gminy Osiek, zalecane jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Sporo uczniów oceniło, że raczej i bardzo łatwo jest kupić zarówno alkohol (17% uczniów) jak i papierosy (24% uczniów) osobom poniżej 18 roku życia. Kampania informacyjna może zatem obejmować szkolenie dla sprzedawców, akcje z wykorzystaniem techniki Mystery Shopping i dystrybucję materiałów typu plakaty, naklejki do umieszczenia w punktach.

Młodzież szkolna Gminy Osiek (SP 6-8):

- Biorąc pod uwagę wyniki ankiet należy jednak zwrócić szczególną uwagę na profilaktykę sięgania po alkohol oraz papierosy przez uczniów – **21% ma już za sobą inicjację alkoholową, a 17% inicjację nikotynową**. Alkohol to substancja, do której dostęp dla uczniów, w porównaniu do narkotyków czy dopalaczy, jest zdecydowanie łatwiejszy. W przypadku używania substancji psychoaktywnych bardzo ważne jest prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniu od m.in. od leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.
- Wyniki badań wskazują, że wśród młodych ludzi problem przyjmowania substancji psychoaktywnych, tj. **narkotyków i dopalaczy nie występuje**. Warto jednak przeprowadzać działania mające na celu uświadomienie młodym ludziom **skutków przyjmowania** tych substancji
- **Uczniowie deklarują w większości stosunkowo „zdrową” ilość czasu spędzanego przy komputerze**, jednakże należy sumować to z czasem korzystania z telefonu oraz oglądania telewizji. Trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak, aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po mało oferujących stronach internetowych. Samo korzystanie z komputera może być bardzo pożyteczne dla młodych ludzi, ale należy pomóc im w wyborze odpowiednich stron i portali. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.
- Wyniki uczniów dotyczące zagrożeń związanych z nowymi technologiami (doświadczenia w zakresie cyberprzemocy) wskazują na konieczność edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych da-

nych, ale także profilaktyki zachowań agresywnych i nauki polubownego rozwiązywania konfliktów rówieśniczych w przestrzeni wirtualnej. **24% uczniów klas 6-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu. Uczniowie również często otrzymywali wiadomości z przezwiskami i obelgami (SP 6-8 – 19%) oraz doświadczyli udostępniania prywatnych wiadomości osobom trzecim (SP 6-8 – 26%).**

- Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że **w szkole problem przemocy rówieśniczej jest zauważalny** (44% deklaruje, że doświadcza przemocy od rówieśników). Dyrektor placówki powinien zwrócić szczególną uwagę na ten problem **(26% badanych uczniów doświadcza przemocy psychicznej a 18% fizycznej)**. Preferowane byłoby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych. Co więcej, otrzymane wyniki na temat jakości relacji rówieśniczych w badanych klasach mogą posłużyć za zachętę do organizowania szkolnych warsztatów, podczas których młodzież będzie mieć okazję do wspólnego zastanowienia się nad alternatywnymi sposobami rozładowywania negatywnych emocji i skutecznymi sposobami rozwiązywania konfliktów, bez używania przemocy. Należy także ciągle udoskonalać szkolny system przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy jako rozwiązania codziennych problemów.

ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ:

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania¹⁷. Dzieci i młodzież są więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu¹⁸.

Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka¹⁹:

- 1) przemoc rówieśnicza
- 2) odrzucenie przez rówieśników
- 3) słaba więź ze szkołą
- 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli)
- 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza
- 6) niepowodzenia szkolne

¹⁷ World Health Organization, (2004), *Mental Health Policy, Plans and Programs*, Geneva.

¹⁸ Szymańska, J. (2012) *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w szkole*, ORE Warszawa

¹⁹ Monograph, (2000) Commonwealth Department of Health and Aged Care 2000. *Promotion, Prevention and Early Intervention for Mental Health*. Mental Health and Special Programs Branch, Canberra

CZYNNIKI CHRONIĄCE

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki, a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*²⁰.

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności
- 2) pozytywny klimat szkoły
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza
- 4) wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy
- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć
- 6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy²¹.

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmacnianie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że **oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.**

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi”, **sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o ogólnym charakterze.** Mianowicie:

- nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmacnianie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży;

²⁰ Słownik terminów według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Źródło: http://www.parpa.pl/download/slownik_terminow.pdf (dostęp: 26.11.2018).

²¹ Rządowy Program na lata 2014-2016, *Bezpieczna i przyjazna szkoła.*

- do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniących uczniów przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych; aktywny udział w praktykach i uroczystościach religijnych; dobry kontakt z rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których gimnazjalista spędza czas wolny.
- efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresy adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju;
- wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu: „Dbałość o dobry stan zdrowia psychicznego nauczycieli powinna być częścią szkolnego programu profilaktyki. W tym celu należy wspierać wszelkie inicjatywy służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli, ułatwiać im dostęp do form kształcenia i rozwoju własnych możliwości”²²;
- działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m.in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń podejmowanych przez nich zachowań, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości

²²K. Ostaszewski, A. Rustecka-Krawczyk, M. Wójcik, *Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów: klasy I-II*, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, s. 52.

funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnych i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić:

- zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;
- wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;
- wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
- wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;
- kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem **inicjowania zmian systemowych**, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.